

Содиқлар билан бирга бўлайлик

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қиёматда одамлар тоғдек яхшиликлар билан келишларини, лекин амаллари тўзиган чангдек бўлиб қолишини баён қилганларида, Савбон розияллоҳу анҳу: **“Ё Расулulloҳ, улардан бўлмаслигимиз учун бизга уларни таърифлаб беринг”**, деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Улар сизларнинг биродарларингиз, кўринишлари ҳам сизларга ўхшаган одамлардир. Улар ҳам сиз каби тунлари ибодат қилади. Лекин улар Аллоҳ ҳаром қилган нарса билан холи қолишганда чегарани бузадилар”** (яъни, ёлғиз қолган вақтларида Аллоҳ қайтарган ишлардан тийилмайдилар), дедилар (Имом Ибн Можа, Имом Табароний, Абул Фазл ривояти).

Киши ёлғиз қолганида гоҳида гуноҳ ишлар қилишга мойил бўлади. Бундай пайтларда Аллоҳ кузатиб турганини, қилаётган ҳар бир амалингиздан хабардор эканини унутасизми?

Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: **“Ҳолбуки, сизнинг устингиздан кузатиб турувчилар бордир. Улар ҳурматли ёзиб турувчилардир. Улар нима қилаётганингизни биладир”** (Инфитор сураси, 10–12-оятлар).

Елкангиздаги икки фаришта номаи аъмолингизга ҳар бир амалингизни ёзадилар.

Қиёмат куни ҳолингиз не кечиши ҳақида фикр юритиб кўринг. Аллоҳ қайтарган ишларни қилганингиз, қараш ҳаром қилинган нарсаларга қараганингиз учун ҳасратнадоматда қолмасмикансиз?..

Гуноҳлар оқибатини ўйласангиз, уларни тарк этасиз. Унутмангки, ғам-қайғу, маҳзунлик, тушкунлик, қалб торлиги ҳамда Аллоҳ таолодан йироқ бўлиш – барчаси гуноҳлар сабабидир.

Ҳар қандай гуноҳдан қутулиш учун гуноҳга олиб боровчи сабаблардан йироқ бўлинг. Аллоҳ азза ва жаллага илтижо қилиб Ундан ёрдам сўранг.

Гуноҳдан тийилиш ва ундан узоқ бўлишнинг яна бир йўли бу яхши инсонлар билан бирга бўлишдир. Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: **“Эй иймон келтирганлар! Аллоҳга тақво қилинлар ва содиқлар ила бирга бўлинглар!”** (Тавба сураси, 119-оят).

Шайх Нуриддин ХОЛИҚНАЗАР,
Ўзбекистон мусулмонлари
идораси раиси, муфтий

Уламолар “Инсон қачонгача солиҳлар билан бирга бўлиш керак?” деган саволга, “то уларга ўхшагунча” деб жавоб берганлар.

Аллоҳ таолонинг неъматлари узлуксиз келиб турганини ҳис қилиш ҳам гуноҳдан узоқлашишга сабаб бўлади. Зеро, гуноҳ ишлар неъматнинг йўқ бўлишига олиб келади. Инсондан бир неъмат кетса, демак, бу иш бирор гуноҳ сабабли юз берган. Ким Аллоҳ таолога шукр қилса ва солиҳ амалларда бардавом бўлса, неъматлар янада зиёда қилиб берилади.

Шунингдек, Аллоҳ таолони яхши кўриш ҳам уни гуноҳга қўл уришдан тўсади. Чунки яхши кўрувчи ўзининг маҳбубига доимо итоатда бўлади. Қалбда муҳаббат кучайиб боргани сари Аллоҳнинг буюрган ишларини завқу шавқ билан адо этади.

Қолаверса, гуноҳдан тийилиш учун ортиқча еб-ичиш, кўп ухлаш, ясан-тусан кийиш ва инсонлар билан ўзаро муомалада ҳаддан ошиш ўткинчи ҳою ҳаваслардан ҳам четланиш талаб этилади.

Энг муҳими, қалбда иймон дарахтининг илдизларини бақувват қилиш лозим. Чунки бандани гуноҳдан тўсадиган нарса бу – унинг иймони. Иймон қанчалик мустаҳкам бўлса, сабри ҳам, гуноҳларга қарши туриши ҳам шунчалик кучли бўлади. Агар иймон заифлашса, сабр ҳам кучсизланади.

“Ёшларга насихатим” китобидан

Зикр қилганни Аллоҳ ҳам эслайди...

Ҳеч бир дин дуога Исломчалик кенг тарғиб қилмаган. Ҳеч бир китоб Қуръони каримдек Аллоҳ таолога турли услубда дуо ила ибодат қилишга қизиқтирмаган.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **“Сиздан (эй Мухаммад!) бандаларим Менинг ҳақимда сўрасалар, (айтинг) Мен уларга яқинман. Менга илтижо қилувчининг дуосини ижобат этурман. Бас, улар ҳам Мени (даъватларимни) ижобат (қабул) этиб, Менга иймон келтирсинлар, шояд (шунда) тўғри йўлга тушиб кетсалар”** (Бақара сураси, 186-оят).

Бошқа бир ояти каримада эса: **«Парвардигорингиз: “Менга дуо қилингиз, Мен сизлар учун (дуоларингизни) ижобат қилай!” деди»** (Ғофир сураси, 60-оят).

Дуога чорлашнинг услубларидан яна бири – Аллоҳнинг пайғамбарлари ва уларнинг издошлари қилган дуоларини мисол сифатида келтиришдир. Масалан, Одам алайҳиссалом ва жуфтининг дуоси: **“Эй Раббимиз! Биз ўзимизга (ўзимиз) зулм қилдик. Агар бизни кечирмасанг ва бизга раҳм қилмасанг, биз, албатта, зиён кўрувчилардан бўлиб қолурмиз”** (Аъроф сураси, 23-оят).

Шунингдек, Нух алайҳиссаломнинг дуоси Қамар сураси 10-, Нух сураси 28-оятларда келтирилган. Иброҳим алайҳиссаломнинг дуоси Иброҳим сураси 35-оятда; Юсуф алайҳиссаломнинг дуоси Юсуф сураси 101-оятда; Шуайб алайҳиссаломнинг дуоси Аъроф сураси 89-оятда; Мусо алайҳиссаломнинг дуоси Қасас сураси 24-оятда; Фиръавннинг сеҳргарлари иймонга келганидан кейин қилган дуолари Аъроф сураси 124-оятда; Фиръавннинг аёли Осиёнинг дуоси Таҳрим сураси 11-оятда; Каҳф эгаларининг дуолари Каҳф сураси 10-оятда; Исо алайҳиссаломнинг ҳаворийлари дуоси Оли Имрон сураси 53-оятда зикр қилинган.

Булардан ташқари, Оли Имрон сурасининг охиридаги ақл эгаларининг дуолари, Бақара сурасининг охиридаги дуолар ҳам мўмин-мусулмонларни Аллоҳ таолога муножот қилишга чорлайди. Қуръони каримда

дуолар шунчалик кўпки, уларнинг ҳар бири Аллоҳ таолога яқин бўлиш ва ҳаётда дуонинг аҳамиятини тушуниш учун улкан ибратдир.

Суннати набавияда ҳам дуо борасида батафсилроқ маълумотлар келтирилган. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Дуо бу ибодатдир”**, деганлар ва бу сўзларига Аллоҳ таолонинг қуйидаги каломини далил сифатида тиловат қилганлар: **«Парвардигорингиз: “Менга дуо қилингиз, Мен сизлар учун (дуоларингизни) ижобат қилай!” деди»** (Ғофир сураси, 60-оят).

Ушбу ояти каримада “дуо” сўзи ўрнига “ибодат” сўзи ишлатилган. Чунки ибодатнинг моҳияти – Аллоҳ таолога муҳтожликни ҳис этиш ва У Зотга илтижо қилишдир.

Бобларга ва мавзуларга ажратиб ёзилган барча ҳадис тўпламларида “Зикр ва дуо” ёки “Дуолар” деб номланган махсус бўлимлар мавжуд. Шунингдек, алоҳида “Истиғфор” ёки “Набий алайҳиссаломга салават айтиш” ҳақида китоблар ҳам бор. Чунки булар ҳам дуонинг турлари ҳисобланади.

Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам турли вақтларда, ҳолатларда ва вазиятларда Аллоҳ таолога қилган дуолари ва зикрлари бизга мерос бўлиб қолган. Шу дуоларда нубувват нурининг ёруғлиги ва рисолат гулзорининг ҳиди уфуриб туради.

Ҳақиқатан, набавий дуолар – бебаҳо мерос. Уларнинг ҳар бири устида алоҳида тадқиқотлар олиб бориш зарур.

Сиз ўзингизча Аллоҳни зикр қила олмаслигингизни, фақат Унинг Ўзи изн берсагина зикр қила олишингиз мумкинлигини биласизми?

Зикр қиялпсизми, демак, Аллоҳ таоло буни истади. Шундай экан, Аллоҳга ҳамд айтинг, фурсатни ғанимат билинг. Фақат сиз У Зотни зикр қилишни эмас, балки У Зот ҳам сизни зикр қилишни истади. Ишонинг, зикр қилсангиз, Аллоҳ таоло сизни Ўзининг ҳузуридаги фаришталари олдида эсламоқда.

Ҳомиджон домла ИШМАТБЕКОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси
раисининг биринчи ўринбосари

Мундарижа

Убудият

Содиқлар билан бирга бўлайлик 1

Таянч нуқта

Зикр қилганни Аллоҳ ҳам эслайди... 2

Тафсир

Раҳматга эришиш омили 4

Саҳобалар ҳаёти

Расулulloҳ танлаган муаззин 6

Яхшиликка чақириш

Сиздек бандалар кўпайсин 7

Огоҳлик

Мазҳабсизлик – залолат 8

Насиҳат

Денгизга нинани суққанча бўлар... 9

Ҳадис шарҳи

Сабрнинг мукофоти 10

Илм масканларида

Ислом ҳуқуқи мактаби 11

Ёмонликдан қайтариш

Қалампир ва супургида нима айб? 12

Тафаккур

Илм қанча бўлса ҳам, оздир 14

Мутолаа

Ёмон хулқнинг таъсири кучлидир 15

Масала

Сўраган эдингиз... 16

Долзарб мавзу

Икки буюк имом учрашуви 18

Ақида

Хожа Муҳаммад Порсо 20

Мунаввар олам

Аллоҳнинг меҳмони 21

Ислом тамаддуни тарихидан

Абу Зайд Балхий 22

Танишув

Илк устозим отамдир 23

Мерос

Марҳум ўғлининг қизи 24

Динимизни ўрганамиз

Аҳли зиммага мурувват 25

Шеърят

Тезроқ ажратиб ол қора ва оқни... 26

Юрган дарё...

Сафар қилишда манфаат кўп 28

Мактубда манзаралар

Абдуазим отанинг сабоғи 29

Саодат асрига саёҳат

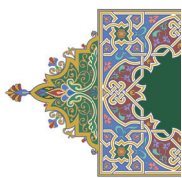
Ҳамроул Асад ғазоти 30

Билимингизни синаб кўринг

Кроссворд 32

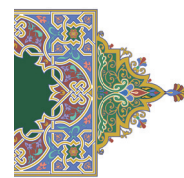
«Абу Бакр
розияллоху
анху фақатгина
асли зотида сиддиқ
бўлгани учун эмас,
балки Расулulloҳ
соллаллоху алайҳи
ва салламдан
келган барча
нарсани тасдиқлаб,
қабул қилгани
учун ҳам «Сиддиқ»
деб аталган».

Доктор
Али Муҳаммад
Саллобий

“Қуръон тиловат қилинганида
уни тингланглар ва жим туринглар,
шояд, раҳматга эришсангиз”
(Аъроф сураси, 204-оят).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ
وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Имом Абу Мансур МОТУРИДИЙ раҳимаҳуллоҳ

Раҳматга эришиш омили

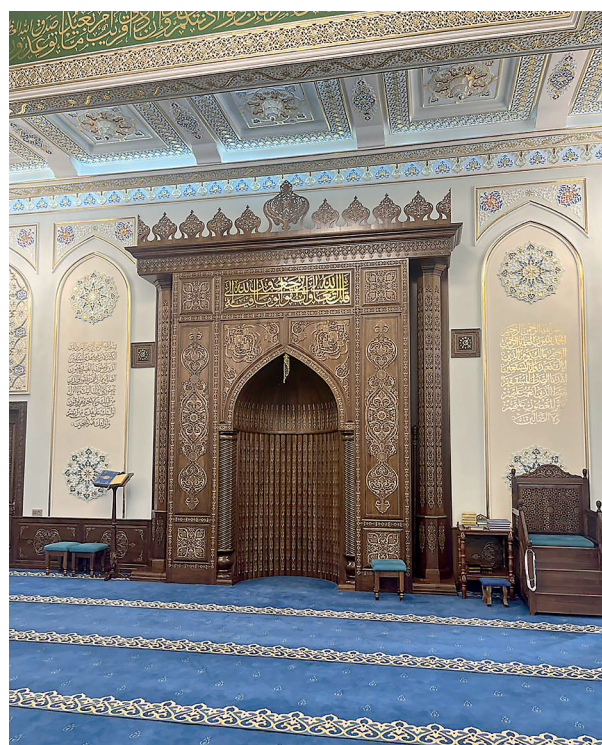
Аллоҳ таоло бу оятда Қуръон тиловат қилинганида, унга қулоқ солиш ва сукут сақлашга амр этмоқда. Аслида, бошқаларга хитоб қилаётган кишининг гапларига қулоқ солиш одобдандир.

Аллоҳ таоло бирор хитобни нозил қилса, унга қулоқ солиш шарт. Бир неча оятларда Қуръонга қулоқ солиш вожиб экани баён қилинган: «Бу – иймон келтирувчи қавм учун Раббингиздан “кўз очувчи”, хидоят ва раҳматдир», деб айт» (Аъроф сураси, 203-оят).

Қуръони каримнинг кўз очувчи, хидоят ва бошқа сифатлар билан васфланишини билиш учун унга қулоқ солиш, у ҳақда тафаккур қилишдан бошқа йўл йўқ. Қуръонга қулоқ солиш кераклиги икки сабабдан зикр қилинган. Биринчиси, қулоқ солишга бўлган амр куйидаги оятда уларнинг сўзига муқобил тарзда зикр қилинган бўлиши мумкин: «Куфр келтирганлар: “Бу Қуръонга қулоқ солманглар, унга халақит беринг, шоядки, ғолиб бўлсангиз”, дедилар» (Фуссилат сураси, 26-оят). Аллоҳ таоло уларнинг “Қуръонга қулоқ солманглар...” деган сўзларининг акси ўларок, унга қулоқ солиш кераклигига амр қилди. Уларнинг “унга халақит беринг” деган сўзига муқобил тарзда: “Жим туринглар”, деди.

Иккинчиси, Аллоҳ таоло намозда Қуръони карим ўқиётганида унга қулоқ солишга амр қилган. Бу талқин айрим муфассирларнинг “оят намоз борасида нозил бўлган” деган гапларига мувофиқ келади.

Айримлар буни хутба вақтида қулоқ солишга бўлган амр дейишган. Чунки уларнинг хаёлида “ибодат қилаётган вақтда ёки бирор қурбат маъносидаги ишни бажарётганда хутбага қулоқ солиш лозим эмас” деган фикр бор эди. Бироқ ҳар қандай

ҳолатда ҳам хутбага қулоқ солиш лозим эканини билишлари учун мазкур ояти карима нозил қилинди.

Жим туриш эса, таъзим ва улуғлашни билдиради. Шунингдек, қулоқ солиш фақат тиловат учун эмас, балки ундаги буйруқ, қайтариқ, ваъда ва вайдларни тушуниш ва қабул қилиш ҳамда уларга амал қилиш учун лозимдир.

Қуръон Аллоҳнинг каломидир. Бир киши биродарига мактуб ёзса-ю, биродари бу мактубга қарамаслиги ва қулоқ солмаслиги жабр ва унинг ҳаққини енгил санаш ҳисобланади. Аллоҳнинг Китобига қулоқ солмаслик эса, жафо ва беписандликнинг энг каттасидир.

Бундан ташқари, Қуръони карим жаҳрий тиловат қилинади, бошқа зикрлар эса, бундай эмас. Хабарда айтилишича, бу оят намоз

борасида нозил бўлган. Чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозда қироат қилганларида саҳобалар ҳам у зот каби қироат қилар эдилар. Оят уларни бу ишдан қайтариш ва қулоқ солишга амр этиш ҳамда жим туришлари учун нозил қилинган.

Айтилишича, саҳобалар намозда жаннат ва дўзах зикри келган вақтда овозларини баланд қилишар эди. Оят эса, айна шу ишдан қайтариқ ўлароқ нозил бўлган.

Али ибн Аҳмар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдод намозида Воқеа сурасини ўқидилар. Ортдаги бир киши ҳам шу сурани ўқиди. Расулуллоҳ намоздан фориг бўлганларидан сўнг: **“Бу сура хусусида мен билан тортишган ким?”** дедилар. Шунда бир киши: “Мен, ё Расулуллоҳ!” деди. Шунда Аллоҳ таоло **“Қачон Қуръон тиловат қилинса, унга қулоқ солинглари ва жим туринглари”** оятини нозил қилди».

Айримлар: «Муқтадийга жим турсин деб амр этилган буйруқ “муқтадий жаҳрий қироат қилмасин, махфий ўқиса, зарари йўқ”, деган маънодадир. Демак, оятдаги қайтариқ махфий қироат қилишга тегишли эмас», дейишган.

Айримлар махфий тиловат қилган инсон “носит” (жим турувчи) дейилади, дейишган. Улар ўзларининг бу сўзларига Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ушбу ҳадисни далил қилиб келтиришади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам такбир айтсалар, такбир ва қироатнинг орасида сукут қилар эдилар. Мен: “Ота-онам сизга фидо бўлсин, ё Расулуллоҳ! Айтинг-чи, такбир ва қироатнинг орасида сукут қилганингизда нималар дейсиз?” деб сўрадим. У зот: **“Эй Аллоҳим, мени ва хатоларимнинг орасини мағриб ва маширқни узоқ қилганингча узоқ қилгин, дейман”**, дедилар».

Шу ҳадисни айтган инсонлар Пайғамбаримиз махфий тарзда ўқиган инсонни сукут қилувчи деб айтдилар. Сомит ҳам сукут қилувчи каbidир. Демак, махфий қироат қилаётган киши “соқит” деб айтилгани каби, уни “сомит” деб айтиш ҳам мумкин, дейишади.

Қуммий айтади: «Бу сўзларни айтган одам “соқит”ни “сомит”га ўхшатиб, хато қилди. Чунки исмлар бир-бирига қиёс қи-

линмайди. Бу икки сўз луғатда қайси маъноларда қўлланган бўлса, фақат ўша маъноларда ишлатилади».

Аллоҳ таолонинг **“унга қулоқ солинглари ва жим туринглари”** ояти каримаси унинг хатосини баён қилиб беради. Махфий қироат қилувчи одам “сомит” ёки “носит” дейилса-да, бироқ у (мустамийъ) “тингловчи” дейилмайди. Киши жим туриб, қироат қилмай, қулоқ тутса, тингловчи бўлади. Имом қироат қилаётганида қироат қилаётган одам мустамийъ (тингловчи) ва жим турувчи бўлмайди.

“Сомит” фикрининг хато эканини исботловчи яна бир далил. Барча уламолар имом жаҳрий ўқиётганида муқтадийни қироат қилишдан қайтарганлар. Муқтадийни қироат қилишга буюраётганлар, қачон имом сукут қилса, ўшанда муқтадий қироат қилади, дейишади. Шунингдек, улар имом қироат қилиб бўлганидан сўнг муқтадийлар ҳам қироатларини тугатиб олишлари учун бир муддат кутиб туриши керак, дейдилар. Улар имом қироат қилаётганида ичида ўқиётган одамни сомит (жим турувчи) деб ҳисоблашганда, муқтадийларни имом қироатини тугатгунича қироат қилмай туришга буюрмас эдилар. Бу эса, Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳунинг юқорида келтирилган ҳадисини далил қилаётганларнинг ишлари тўғри эмаслигини билдиради.

Имом жаҳрий қироат қилаётганида муқтадий қироат қилишдан қайтарилганига Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган қуйидаги ҳадиси шариф далил бўлади: «Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам одамлар билан бирга намоз ўқидилар. Бу бомдод намози бўлса керак. Салом берганларидан сўнг уларга юзланиб: **“Сизлардан бирортангиз қироат қилдими?”** дедилар. Бир киши: “Мен”, деди. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай дедилар: **“Ўзимга ўзим нимага Қуръонда тортишяпман, дедим-а (шу сабабли экан-да)”**, дедилар». Ровий айтади: “Шундан сўнг одамлар Набий алайҳиссалом намозда жаҳрий қироат қилаётганларида қироат қилишдан тийилдилар”.

(Давоми келгуси сонда.)

“Таъвилотул Қуръон” асаридан
Абдулатиф АЛЛОҚУЛОВ таржимаси

Расулуллоҳ танлаган муаззин

Билол ибн Рабоҳ розияллоҳу анҳу муаззин бўлганини кўпчилик яхши билади. Аммо “Абу Маҳзура” куняси билан танилган Авс ибн Миъярнинг азон айтганини, уни Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам алоҳида эътироф этганларидан ҳамма ҳам хабардор бўлмаса керак. У Маккада Бани Саламон ибн Рабийъа ибн Жумаҳдан кейин азон айтган саҳоба эди.

Абу Маҳзура ҳижрий 8 йили Макка фатҳидан кейин Исломга кирди. У бу ҳақда бундай ривоят қилади: «Расули акрам алайҳиссалом Ҳунайндан қайтаётганларида бир неча дўстлар билан у зотнинг йўлларида чиқиб қолдик. Шунда Набий алайҳиссалом муаззинга намоз вақти киргани учун азон айтишни буюрдилар. Биз четроқда муаззин овозига кулоқ тутдик. Сўнгра унга тақлидан биз ҳам баланд овозда азонни атайин бузиб айта бошладик. Пайғамбаримиз овозимизни эшитиб олдимизга одам юбордилар. Ёнларига борганимизда у зот: **“Баланд овозда азон айтган қай бирингиз?”** деб сўрадилар. Ёнимдагилар менга ишора қилишди. У зот ҳамроҳларимга рухсат бериб, мени олиб қолдилар. Сўнгра: **“Тур, намозга азон айт”**, дедилар. Мен нима қилишни билмасдим. Шунда: **“Азон қандай бўлса, шундай айт”**, дедилар. **“Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар”**, деб айт”, дея азонни тўлиқ ўргатдилар. Сўнгра у зотнинг ортларидан такрорлаб, азон айтдим. Кейин менга бир халтача кумуш бериб, қўлларини пешонамга, кўксимга, юрагимга қўйдилар. Сўнгра: **“Аллоҳ сенга барака берсин, Аллоҳ сенга барака берсин”**, дедилар. Мен: **“Ё Расулуллоҳ, менга Маккада азон айтишга буюринг”**, дедим. У зот менга рухсат бердилар. Шу билан қалбим иймонга тўлиб, Расули акрамга нисбатан ғиллу ғашлик кетиб, ўрнини муҳаббат ва ихлос эгаллади. Бир қанча вақт ўтгач, Набий алайҳиссаломнинг Маккадаги ҳокими Итоб ибн Асид олдида бордим. Пайғамбаримиз амрларига кўра, Маккада азон айтишга ундан изн сўрадим».

Имом Муслим Абу Маҳзурадан қилган ривоятда Набий алайҳиссалом азон айтишни унга таълим бериб: **“Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, Ашҳаду ан лаа илаҳа иллаллоҳ,**

Ашҳаду ан лаа илаҳа иллаллоҳ, Ашҳаду анна Муҳаммадар Расулуллоҳ, Ашҳаду анна Муҳаммадар Расулуллоҳ. Ҳаййаъалас солаҳни икки марта, Ҳаййалал фалаҳни икки марта айтади. Сўнгра Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, Лаа илаҳа иллаллоҳ”, дедилар.

Имом Ҳоким Абу Маҳзура бундай деганини келтиради: “Расулуллоҳ сиқоят (ҳожиларни сув билан таъминлаш)ни Бани Мутталибга, ҳижобатни Бани Абдуддорга, азонни бизга ва авлодларимизга берган эдилар”.

Имом Ибн Ҳажар ривоятига кўра, Набий алайҳиссалом азон айтишни унга Маккаи мукаррама яқинидаги Жуърона деган жойда таълим берганлар. Абдул Бар ривоятида: «Расулуллоҳ Ҳунайндан қайтиб келаётган бир кишига азон айтишни буюрганлар. Авс ибн Миъяр (Абу Маҳзура) бу азонни эшитиб, унга тақлидан калака қилиб қайтаради. Шунда у зот уларга: **“Олдимга олиб келинглар”**, дейдилар. Шу куни Авс Расулуллоҳ алайҳиссалом ҳузурида Исломни қабул қилади. Сўнг азон айт, деганларида у азон айтиб беради. Шу билан у Маккада муаззин бўлади».

Имом Ҳоким айтадики, Абу Маҳзуранинг кокили бўлиб, ўтирганида осилиб турарди. Унга: “Сочингни олдириб ташламайсанми?” дейишганида Абу Маҳзура: “Расулуллоҳ уни қўллари билан силаганлар, токи вафот этгунимча уни олдирмайман”, дейди.

Авс ибн Миъяр ҳижрий 59 йили Маккада вафот этди. У оламдан ўтганидан кейин авлодлари азон айтишни давом эттирди. Расули акрамнинг бу танловлари Абу Маҳзура авлодларига барака келтирди. Улар бир неча асрлар давомида одамларни намозга чорлашди.

Муовия ибн Абу Суфён розияллоҳу анҳу ривоятида Расулуллоҳ алайҳиссалом муаззинларга хушхабар бериб: **“Қиёмат куни муаззинлар одамларнинг энг бўйи узунлари бўладилар”**, дедилар (Имом Муслим ривояти). Абу Саид Худрий розияллоҳу анҳу: «**“Муаззин азон айтаётганида жин, инс ва бирон жонзот эшитса, қиёмат куни унга гувоҳлик беради”**, деганларини эшитдим», деб келтиради (Имом Бухорий ривояти).

Ўткир ҲОШИМОВ,

Шароф Рашидов тумани “Мулла Олим”
жоме масжиди имом-хатиби

Қимматбаҳо машинада кетаётиб, йўлда инсонларга халақит берадиган тош ёки бошқа бирор нарсани кўриб қолганда машинасини тўхтатиб тушиб, йўлни тозалаётган инсонни ҳеч кўрганмисиз?

Сиздек бандалар кўпайсин

Мен Мадинаи мунаввара кўчаларида шундай манзарага гувоҳ бўлдим. Қимматбаҳо кийимлар кийган бу истарали инсоннинг ишини кўриб, кўзларим қувнади. Мадинаи мунавварада бундай камтар, кибрдан холи, эски мадиналикларга хос тавозе билан зийнатланган инсонлар ҳали ҳам бор экан, деган фикр хаёлимдан ўтди. Унинг кимлигини билмайман. Лекин бу ишини Ҳақ таоло кўрди ва бу солиҳ бандасини жуда яхши танийди. Қиёматда инсон ўз ака-укаси, ота-онаси, аёли ва фарзандларидан ҳам қочадиган вақтда савоб палласи тош босиши учун кўчалар ва йўллардан савоб териб юрар эди. Шунда қалбимнинг туб-тубидан унинг ҳақиқа «Ё Аллоҳ, улуғ Пайғамбаринг ўз ҳадисларида зикр қилган кишини, яъни йўлда ётган шохни четга олиб қўйгани учун мағфират қилиб жаннатингга киргизганингдек, бу бандангни ҳам жаннатга киргизгин. Бу иш Сен учун ҳеч қийин эмас, ё Ғаффор, ё Азиз!» дея дуо қилдим. Бир инсоннинг ичидан бошқа бир инсон ҳаққига унинг илтимосисиз дуо чиқиши ўша инсоннинг қилган яхши ишларининг баракаси, деб ўйлайман. Зеро, Қуръон ва ҳадислар яхши иш ва тоат-ибодатларнинг баракаси кўп бўлишига далолат қилади.

Йўлдан озор бергувчи нарсаларни олиб қўйиш гарчи инсонлар кўзида ҳақир бўлиб кўринса-да, оламларнинг Раббиси ҳузурида асло арзимаган иш эмас!

Абу Барза Асламий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Эй Аллоҳнинг Расули! Менга жаннатга киритадиган амални ўргатинг”, дедим. У зот: **“Одамларнинг йўлидаги озор берувчи нарсаларни олиб ташла”**, дедилар.

Лекин бунинг тескараси ҳам бўлиши мумкин. Ким мусулмонларга озор етишига сабабчи бўлса, гарчи бу иши йўлга ахлат ва чиқинди ташлаш каби инсонлар кўзига арзимас бўлиб кўринса ҳам, Аллоҳ ҳузурида оғир гуноҳдир. Бу сўзларни ҳар биримиз ёдда тутишимиз лозим.

“Санокли дақиқаларда тоғдек савоблар”
китобидан

Озорга сабр

Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Ҳеч бир кимса ёки ҳеч бир нарса Аллоҳ азза ва жаллачалик Ўзи эшитган озорларга сабр қила олмайди. Улар: “Аллоҳнинг боласи бор”, дейишади. У Зот эса, уларга офият ва ризқ берур»**, дедилар ва яна: **“Одамларга аралашиб, уларнинг озорларига сабр қилиб юрадиган мўмин киши одамларга аралашмасдан, уларнинг озорларига сабр қилмайдиган мўмин кишидан яхшидир”**», дедилар.

Бизнинг ожизлигимиз шундаки, бирор озор берадиган гапни эшитсак, аччиғимиз чиқади. Сабр қила олмай у одамни ҳақоратлаймиз, қарғаймиз, унга қарши турли чоралар қўллаймиз. Аллоҳ таоло эса бандаларининг озорларини эшитади, аммо уларга азоб бермайди. Баъзи бир адашган кимсалар “Аллоҳнинг боласи бор”, деб Аллоҳ таолога тўхмат қилишади. Аллоҳ эса, уларга соғлиқ, ризқ, омад беради.

Банда бошқа бир банданинг етказган озорига сабр қилиши, кечиримли бўлиши, ўзаро алоқаларни меҳр-оқибат асосида давом эттириши лозим. Инсонларни яхшиликка буюриб, уларни инсофга чақириб юрган ва шу ишлари сабабли улардан содир бўлган ҳақорат ва озорларга чидаб сабр қилган мўмин ўзи учун ҳам, жамият учун ҳам манфаатли кишидир.

Мазҳабсизлик – ЗАЛОЛАТ

XX аср сўнгида мусулмон оламида Ислом ниқоби остидаги бузғунчи оқимлардан ташқари, таҳдиднинг яна бир янги қатлами намоён бўлди. У ҳам бўлса, мазҳабсизликка чақирувчи тоифалардир.

Улар: *“Исломга эътиқод қилувчи шахс учун суннийликдаги фикҳий мазҳабларнинг бирига эргашиш шарт қилинмаган. Агар мусулмон шахс бирор шаръий масалада улардан бирининг йўлини тутса, у кўркўрона тақлид қилгани учун хатокор мутаассиб ва динидан ажралган фирқа ҳамда гуруҳлардаги шахслар каби адашади”* деган иддао билан мусулмонларни тўғри йўлдан чалғитишга ҳаракат қилмоқда.

Улар мазҳаб тутиш ёки бирор-бир мужтаҳид имомга тақлид қилиш Аллоҳни қўйиб, уларни Раб қилиб олишдир, деган бузғунчилик даъвосини кўтариб чиққан.

Ўзларини Ислом динининг фидойилари деб эълон қилаётган мазкур тоифалар ғарбдаги Ислом душманлари ноғорасига ўйнаган ҳолда фикҳий мазҳабларга эргашиш айнан мусулмонлар ўртасида ихтилоф келтириб чиқариши ва бу Ислом бирлигига раҳна туғдиришини айтиб, жар солишади.

Аслида, мазҳабсизлик даъвосини ёйишнинг ўзи ихтилоф бўлиб, Ислом дини, хусусан, мусулмонлар бирлигига улкан таҳдид туғдирадиган омил эканига шубҳа йўқ. Улар ўзларини бирон мазҳабга амал қилмасликларини даво қиладилар-у, аслида намоз ва бошқа ибодатларда тўрт мазҳаб имомларидан бирига эргашадилар. Улар: *“Расулуллоҳнинг даврларида мазҳаб бўлмаган, биз уларга эмас, Аллоҳ ва Расулига эргашамиз”*, деган даъвони қиладилар. Бу калтафаҳмлик ва жоҳиллик, хусусан, ғаразгўйликдан бошқа нарса эмас. Чунки Қуръон ва суннатдан мустақил ҳукм чиқариш жуда катта илм ва шахсий хислатларни талаб этади.

Ислом уммати илмий салоҳият жиҳатидан икки тоифага бўлинади. Биринчиси мужтаҳид, иккинчиси муқаллиддир. Киши мужтаҳид бўлиши учун Қуръон, тафсир, суннат, салафларнинг қавллари, усул ул фикҳ, луғат илми, ижмо, қиёсний мукаммал билиши лозим. Мужтаҳидлар даражалари ҳам ўз ўрнида мустақил мужтаҳид (Имоми Аъзам Абу Ҳанифа, Имом Молик, Имом Шофеъий, Имом Аҳмад), мутлақ мужтаҳид (Имом Муҳаммад, Имом Абу Юсуф, Имом Зуфар), муайяд мужтаҳид (Абу Жаъфар Таҳовий, Марвазий), таржиҳ мужтаҳид

(Бурҳониддин Марғиноний, Имоми Рофеий), фатво мужтаҳиди (Ибн Ҳажар Асқалоний кабилар) даражасида илмли бўлиши лозим.

Юқоридаги сифатларга эга бўлмаган мусулмонлар “муқаллидлар” деб аталади. “Муқаллид” – мужтаҳид бўлмаган шахс бўлиб, мужтаҳид имомларнинг бирига эргашиши вожиб. Чунки у ҳукм чиқаришдаги далилларни топиш ёки аниқлашга қодир эмас. Муқаллид агар Қуръон ва суннатга амал қилмоқчи бўлса, уларни билган кишилар, яъни мужтаҳидларга эргашиш, тақлид қилишга ўз-ўзидан мажбур бўлади. Ҳозирги даврда Имом Абу Ҳанифа, Имом Шофеъий, Имом Молик ва Имом Аҳмадга ўхшаш мужтаҳидлар йўқлигига уламолар иттифоқ қилишган.

Ижтиҳод қиладиган буюк мужтаҳидлар бўлмагач, барча мусулмонлар тақлид қилишлари турган гап. Бугунги кунимиздаги баъзи бир илмсиз кишилар томонидан айтилаётган ҳар бир мусулмон якка тартибдаги ижтиҳод билан шуғулланиши керак, деган гап мутлақо асоссиздир.

Улуғ аллома мужтаҳид Имом Аҳмад ибн Ҳанбал: “Ким динда тақлид йўқ деса, Аллоҳ ва Унинг расули олдида фосиқдир. Унинг сўзи суннат ва салафи солиҳлар қарашларини рад қилишдир”, дея таъкидлаган. Моликий мазҳабининг мужтаҳид уламоларидан бўлган Абдуллоҳ ибн Ваҳб: “Мен 360 уламо билан учрашдим. Агар Имом Молик ва Имом Лайс бўлмаганида уларнинг илмларида адашиб кетган бўлар эдим”, деган.

Муҳаммад ҚОРАЕВ,
Қашқадарё вилояти
бош имом-хатиби
ўринбосари

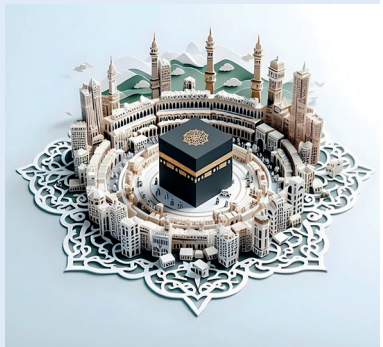
Денгизга нинани суққанча бўлар...

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: **«Аллоҳ таоло айтади: “Агар (бандаларим) бир жойга тўпланиб, Мендан сўрасалар, улардан ҳар бир инсонга сўраганини берсам, бу мулкимдан бирор нарсани камайтирмайди.**

Катта денгизга нинани бир марта суқиб олингандек бўлади, холос.

Эй бандаларим! Ҳамма нарса амалларингизга боғлиқ. Мен уларга қараб ҳисоб (-китоб) қиламан. Ким яхшилик топса, Аллоҳга шукр қилсин. Ким ундан бошқани топса, ўзидан бошқани маломат қилмасин”».

(Имом Бухорий, Имом Муслим ва Имом Термизий ривояти)

Кўпайган сари қадри ошади

Мақтовга сазовор хислатларнинг меъёридан ортиғи нуқсон саналади. Масалан, шижоатнинг ҳаддан ташқариси “ҳовлиқиш” дейилади. Саховатнинг чегарадан чиқиб кетиш ҳолати “совуриш” дейилади. Бироқ ақл бора-сида бундай деб бўлмайди. Чунки кишининг ақли қанча кўп бўлса, у учун бу фазилат ҳисобланади. Манбаларда **“Одамларнинг энг афзали уларнинг ақллироғидир”**, дейилган.

“Мансурул ҳикам” (“Сочилган дурдона ҳикматлар”) китобида: “Одатда қайси нарса кўпайиб кетса, қадри камаяди. Фақат ақл бундан мустасно. Чунки у кўпайган сари қадри ошаверади”, дейилган.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ عَوِضْتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ؛ يُرِيدُ عَيْنِيهِ

Сабрнинг мукофоти

Инсон ҳаёт экан, ҳар хил синовларга учрайди. Мусулмон киши синовга дуч келса, бошқалардан фарқли равишда ўзини йўқотмайди, сабр қилади. Чунки у синов туфайли гуноҳлари афв этилишини ва сабрлиларга беҳисоб савоблар борлигини билади.

Анас ибн Молик розиялло-ху анху ривоят қилади: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг бундай деяёт-ганларини эшитдим: **«Аллоҳ азза ва жалла деди: “Агар бандамни икки суюклиси билан синасам, у сабр қилса, у иккисининг эвазига жаннатни бераман”. Икки суюклисидан мурод икки кўзидир»** (Имом Бухорий ривояти).

Баззор Зайд ибн Арқамдан бу ҳадисни келтиради: **“Ким кўзи билан синалса ва вафот этганича сабр қилса, ҳисобга тортилмайди”**. Бу ҳадислардаги “сабр қилса” бирикмасидан мурод иложи йўқлигидан сабр қилиш эмас, балки Аллоҳ таоло сабр қилувчи бандаларига ваъда қилган савобга ишониб сабр қилишдир.

У синовга Аллоҳдан савоб истаб сабр қилганнинг мукофоти ҳам катта бўлади.

Аллоҳ таоло икки кўзи ожиз мўмин-мусулмон бандасига синовга сабр қилса, дунё ва ундаги барча нарсалардан афзал ҳамда аъло бўлган жаннатни ваъда қилди. Аллоҳ таоло ваъдасига хилоф қилмайди.

* * *

Агар Аллоҳ таоло бандасининг ҳис қилиш аъзоларидан бирини синов ўлароқ олса,

унинг ўрнига бошқа ҳис қилиш аъзосини кучлироқ қилиб қўяди. Мисол учун, баъзан кўзи ожиз кишиларни бозорда бемалол юрганларини кўриб, гўё уларни кўради деб ўйлаб қоламиз. Чунки қаерда баланд жой ва қаерда пастлик борлигини, ҳатто қаердан бурилса, қаерга боришини ҳам айтиб беришади.

Улардан баъзилари автомобилга минса, уйига етиб боргунича: “Фалон жойдан ўнгга буриласиз, кейин чапга”, деб ҳайдовчига йўл ҳам кўрсатади. Манзилга етиб келгач: “Ана, келдик” деб тасдиқлаб ҳам қўяди.

Шунингдек, кўзлари ожиз бўлган аксар кишиларда орадан бир неча йиллар ўтса ҳам, бир марта кўришган инсонни овозидан, саломлашганда эса қўлларидан, ҳатто исмини ҳам айтиб беради. Чунки уларнинг зеҳни кучли, Қуръони карим ва ҳадиси

шарифларни ҳам тез ёдлаш қобилиятига эга бўлади.

Субҳоналлоҳ! Демак, Аллоҳ таоло бандасидан олган бу неъматининг эвазига кучли идрок ва ҳисни бериб қўяди.

Аллоҳ таоло кўзи ожизларга ҳам, кўзи очикларга ҳам улуғ мукофотини ато этсин. Кўзи ожизларга эса сабру салвонлар берсин.

Яҳё АБДУРАҲМОНОВ,

*“Имом ат-Термизий” масжиди
имом-хатиби,*

*Тошкент ислом институти
“Таҳфизул Қуръон” кафедраси
ўқитувчиси*

Ислом ҳуқуқи мактаби

Айрим соҳаларни мукаммал эгаллаш учун бутун умр ўқиб-изланиш лозим. Ана шундай касблардан бири имом-хатибликдир. Кимдир бу касб эгаларига осон тутиши мумкин. Лекин етук имом бўлиш учун тўрт йил ўқиш камлик қилади.

Сўнгги йилларда илм-фаннинг барча йўналишлари қатори диний-маърифий, хусусан, мутахассислар учун шариат, фикҳ, ақоид илм мактаблари ташкил этилгани ўз самарасини бераётир.

Имом-хатибларнинг мадраса ва олий таълим даргоҳида олган билимларини мустаҳкамлаш, уларни янада чуқурлаштириш, янги замонавий диний масалаларни кенг ўрганишда мазкур мактаблар муҳим аҳамият касб этипти.

Фарғона вилоятидаги Бурҳониддин Марғиновий илмий маркази ислом ҳуқуқи мактабида йигирмадан ортиқ водийлик имом-хатиб ўз иш жойларидан узилмаган ҳолда диний билимларини яна мустаҳкамлаб, фикҳ илмини чуқурроқ ўрганмоқдалар. Уларга тажрибали имом-хатиблар Убайдуллоҳ домла Абдуллаев, Иброҳимжон домла Қодиров ва Аҳмадхон домла Низомовлар устоз-шогирд анъанаси асосида таълим беришяпти. Айни вақтда “Канзуд дақоик” ва Мулла Алий Қорининг “Шарҳу Фикҳил акбар” китоб-

лари мутолаа қилиниб, батафсил ўрганмоқда.

Турли ёт ғоялар таъсирига тушиб, адашган юртдошларимизни тўғри йўлга бошлаш, мўмин-мусулмонларга мотуридия таълимотини етказиш, долзарб мавзуларда чиқишлар қилиш, мақолалар ёзишда бу даргоҳдан олинаётган илмий ва ҳаётий тажрибалар муҳим аҳамият касб этмоқда.

Шунингдек, турли учрашувлар ва маҳаллаларда олиб борилаётган тарғибот тадбирларида ҳам мазкур илмий мактабда ҳосил қилинган билим ва кўникмалар асқатмоқда. Имом-хатиблар ўртасидаги билимлар беллашувида ҳам мазкур мактаб тингловчилари ўзини ҳар томонлама намоён этаётгани эътиборлидир. Шу билан бирга, тингловчиларнинг бир қанчаси илмий изланишларда давом этиб, ўз тадқиқотлари билан динимиз равнақига ҳисса қўшмоқдалар.

Маълумки, илк ўрта асрларда Фарғона водийсида фикҳ мактаби шаклланиб, у ерда буюк алломалар етишиб чиқди. Биргина Бурҳониддин Марғиновий ислом ҳуқуқшунослиги борасида беқиёс асарлар таълиф этгани барчага маълум. Бугун у кишининг “ал-Ҳидоя” асари бутун мусулмон оламида машҳур бўлиб, ислом ҳуқуқи – фикҳ бўйича энг аниқ, мукаммал асар сифатида тан олинган.

Шунингдек, етук уламо Шайх Муҳаммад Аввома Марғилон фикҳ мактабини эътироф этиб, бир пайтлар бу шаҳарда бир эшикдан ҳар куни етти муфтий кириб-чиққанини, яъни оила бошлиғи олти нафар фарзандини ўзи каби фикҳ олими қилиб тарбиялаганини таъкидлайди.

Бугун ҳам мазкур анъаналар қайта тикланиб, юртимиз яна илму маърифат диёрига айланаётгани қувонарли ҳолдир.

Раҳматуллоҳ ЖАЛИЛОВ,
Фарғона вилояти вакиллиги
Матбуот котиби

Бугун айрим кишилар ота-боболаримиздан қолган баъзи урф-одатларни динимиз таълимотидан бўлса керак деб, маҳкам ушлаб олишган. Лекин улар бидъат-хурофот эканини англамайдилар. Шулардан айримларини кўриб чиқсак.

Қалампир ва супургида нима айб?

Супурги тик қилиб қўйилса ёки қиблага қаратилса, меҳмон кетганидан кейин унинг ортидан супурилса, супурги, қалампир каби нарсалар қўлдан қўлга берилса, киши олдидан қора мушук кесиб ўтса, остонада кўришилса ёки ўтирилса, чап қовоқ учса, чап кафт қичиса, хўроз бемаҳал қичқирса, дуо қилинаётганда дастурхон устида қалампир ёки пичоқ бўлса, сафар ойида тўй қилинса, бошқа киши тишлаган нарса ейилса, пиёладаги чой тугамасдан устига чой қуйилса – бу ҳолатлар ёмонлик келтириб чиқармайди.

Кишининг пешонаси кенг бўлса, қўли узун бўлса, чиптадаги рақамлар мутаносиб бўлиб қолса, киши синиқ ойнага қараса, кимдир хонтахта ёки столнинг бурчагига ўтирса, у бахтли ёки бахтсиз бўлиб қолмайди.

Идишга солинган чой устидаги пуфакчаларни сочга суртиш, ўнг кафтнинг қичиши, биринчи сотилган нарсанинг

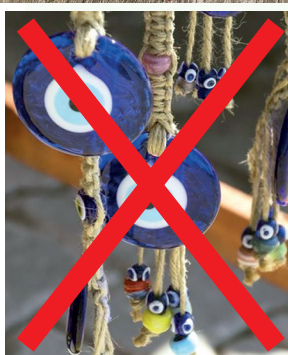
пулини барча молларга теккизиб чиқиш, дам урилган пулни ҳамёнда асраш, эркак кишининг эрталаб ҳеч кимга, ҳатто оила аъзоларига ҳам пул бермаслиги каби ҳолатлар – даромад ва баракага асос бўлолмайди!

Дарвоза тепасига, ҳовлидаги устунларга осиладиган ҳайвон калла суяги, тақа, исирик, қалампир каби нарсалар, буржга қараб тавсия қилинадиган турли рангли тошлар, қўлга, бўйинга осилган кўзмунчоқ, кийимга қадаб қўйилган дўлана каби нарсалар ҳеч кимни назардан сақламайди!

Бу ҳолатлар бир вақтлар мантиқан қаралганда қандайдир сабаб билан юзага келган. Жумладан, остонада ўтириш ва сўрашишга қўйилган тақиқ – ажодларимиз Ислом динидан аввалги даврдаги диний эътиқодга бориб тақалади. Кечқурун тирноқ олиш, ҳовлини супуришга йўл қўймаслик – чироқ, яъни ёруғлик билан боғлиқ. Бир неча аср

аввал уйлар бугунгидек чароғон бўлмаган. Одамлар қоронғида қўлига жароҳат етказиб қўймасин деб тирноқ олдирилмаган, кечқурун ўнқир-чўнқирларни кўрмай қолиб, қоқилиб-суқулиб кетмасин деб супуртирилмаган.

Гап шундаки, Исломгача мавжуд бўлган қадимий эътиқодларда ирим-сирим, сеҳр, фолбинлик, шунингдек, қабр, тумор каби нарсалар кенг қўлланилган. Ислом дини келгач бу хурофотлар аксари барҳам топди. Аммо баъзилари бугунги кунгача ҳам сақланиб қолаётгани кишиларнинг динимизни яхши билмаслигининг аломатидир.

Баъзилар эса, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларини бидъат ва хурофотлар билан адаштириб юборади. Масалан, *сув ва бошқа ичимликларни ўтириб ичиш, идишга солинган овқатни охиригача еб қўйиш, дарз кетган ёки чети учган идишдан таомланмаслик ва сув ичмаслик, таомни ўнг қўл билан ейиш, таомланишдан олдин ва кейин қўлларни ювиш, иссиқ овқат ёки ичимликка пуфламаслик* Набий алайҳиссалом суннатларидир. Зеро, бу қоидалар Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан кўришган саҳобалар, ровийлар томонидан айтилган ҳадислар билан тасдиқланган.

Хусусан, сувни ўтириб ичиш ҳақидаги ҳадисда келган суннатни олайлик: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Бирортангиз тик туриб ичмасин”**, дедилар (*Имом Муслим ривояти*). Зеро, суюқликни ўтирган ҳолда ичиш тиббий жиҳатдан ҳам фойдали экани исботланган. Ёки синиқ, ёриқ идишдан сув ичмаслик ҳақидаги ҳадисни олайлик:

Абу Саид Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам учган (синиқ, ёрилган) идишдан ичимлик ичишдан ва ичимликка пуфлашдан қайтардилар” (*Имом Абу Довуд ривояти*).

Мантиқан олиб қараганда, Набий алайҳиссаломнинг бундай йўл тутишга чақиришларининг боиси дарз кетган жойда микроблар йиғилади, идишнинг учган жойи лабга, қўлга жароҳат етказиши мумкин. Ўз навбатида, одамнинг оғзидан чиқадиган нафасда турли кўзга кўринмас зарарли нарсалар, қўланса ҳид ва бошқалар бўлиши ҳозирги пайтда ҳаммага маълум.

Шундай экан, ҳаётимизда турли ирим-сирим, бидъат-хурофотлардан узоқ бўлайлик, динимиз арконларига эътибор берайлик. Фақат Исломгина кишини икки дунё саодатига элтади.

Шухрат АБДУҲАМИД ўғли

Бугун интернету ижтимоий тармоқлардаги бузуқлик, фахш, зўравонлик, енгилтабиатлик ғояларини тарғиб қилувчи видеолар, клиплар, фильмларни кўрган ёшлар орасида ана шу иллатлар кучайиб бораётир.

Қадриятлар унутилмасин

Афсуски, айрим блогеру вайнерлар ҳам бу иллатларни тарғиб қилмоқда. Уларнинг сўзлари на одоб-ахлоқ, на маданиятга тўғри келади. Видеоларининг умумий мазмуни эса фақат шахватга, беҳаёликка, “оломонча кўча маданияти”ни тарғиб қилишга қаратилган.

Ислом ҳар қандай иллатларга мурасасиз бўлишга, уларни жамиятда урчишига йўл қўймасликка буюради. Инсон ўзининг ҳам, ўзгаларнинг ҳам ислоҳига масъул эканини уқтиради. Бу ҳақда Қуръони каримда: **«Мўминлар ва мўминалар бир-бирларига дўстдирлар: (одамларни) яхшиликка буюрадилар, ёмонликдан қайтардилар...»** дея амр қилинади (*Тавба сураси, 71-оят*).

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки, сизлар амри маъруф, наҳйи мункар қиласизлар. Агар ундай қилмасангиз, Аллоҳ таоло сизларга Ўзи томондан азоб юборади. Сўнг сизлар дуо қиласизлар. Лекин ижобат қилинмайди”**, дея огоҳлантирганлар (*Имом Термизий ривояти*).

Бугун яхшиликка чақириш, насиҳат қилиш тобора камайиб бораётгандек. Бирор ножўя ишни кўриб: “Менга нима?” қабилада лоқайдларча ўтиб кетаётганлар қанча. Ҳатто ёши улуғларимизда ҳам шу кайфият устунлик қилади. Бу эса жамиятимизда юқоридаги каби иллатларнинг урчишига олиб келмаяптими?! Агар ўша видеоларни тарқатувчи йигит-қизларнинг ота-она, бобо-бувилари насиҳат қилиб, қилаётган ишлари тўғри эмаслигини тушунтирганида, улар бу йўлдан қайтармиди?!

Бу сўзлар ҳар биримизга тегишлидир. Чунки биз ўзимизни ислоҳ қилаётгандирмиз. Лекин аҳли оила, фарзандимиз, ака-ука, яқинларимиз-чи? Уларнинг одоб-ахлоқи, иймон-эътиқоди қай аҳволда?

Муҳаммад ҒОИБОВ,
Сайхунобод тумани “Мулла Негмурод”
жоме масжид имом-хатиби

(Б. Муҳаммадиев уюштирди).

Илм қанча бўлса ҳам, оздир

Бошига ташвиш тушган, муаммога дуч келган аксар одамлар “Нега? Нима учун?” каби саволлар билан бошларини қотиради. Деярли ҳар бир мусулмон Каҳф сурасидаги Мусо алайҳиссалом қиссаларини эшитган. Мусо алайҳиссалом илмлари кўп, мақомлари ва шарафлари юқори бўлса-да, билмаганларини ўрганиш учун Хизр алайҳиссалом олдига тавозу билан борди.

Мулоҳаза қилинса, ҳақиқатни билмаслик, илмсизлик бу саволларнинг туғилишига сабаб экани ойдинлашади. Ҳақиқатни билиш, илм инсонни беҳуда ўй ва хаёллар, асоссиз саволлар қуршовидан халос қилади. Буни англаганлар илмнинг юқори чўққисига чиққан бўлишса-да, умрларининг охиригача ўрганишдан, билмаганларини билишдан тўхтамайди. Чунки илм қанча бўлса-да, оздир. Шунинг учун биз мусулмонлар илмимизни оширишга буюрилганмиз.

«Мусо унга: “Сенга билдирилган билимдан менга ҳам тўғри йўлни таълим беришинг учун сенга эргашсам майлими?” деди. У (Хизр) айтди: “Аниқки, сен мен билан бирга (илм муаммоларига) сабр қила олмайсан. (Зотан) ўзинг эгаллаб хабардор бўлмаган нарсага қандай сабр қилурсан?!”» (Каҳф сураси 66–68-оятлар).

“(Мусо) деди: “Иншоаллоҳ, сен менинг сабрли эканимни кўурсан. Мен бирор ишда сенга итоатсизлик қилмасман”» (Хужурот сураси, 69-оят).

* * *

Билмасдан бирор хато сўз айтган, ёмон иш қилган киши дарҳол истиғфор айтиши лозим. Ер юзини сув қоплаганда Нух алайҳиссалом ўғлига охириги дамгача “Биз билан кемага чиқ”, дея ёлворди.

«У (ўғли) деди: “Мени сувдан сақлайдиган бирор тоққа (чиқиб) паноҳ топарман”. (Нух) деди: “Бугун У раҳм қилганлардан

бошқасига Аллоҳнинг амридан сақлаб қолувчи (ҳеч қандай куч) йўқдир”. (Шу пайт) иккисининг ўртасини бир тўлқин тўсди ва (ўғли) ғарқ қилинганлардан бўлди» (Худ сураси, 43-оят).

«Нух Раббига нидо қилиб деди: “Раббим! Ўғлим менинг аҳлимдан. Сенинг (оиламни сақлашга берган) ваъданг ҳақ ва Сен ҳукм қилувчиларнинг энг одилисан”. (Аллоҳ) деди: “Эй Нух! У сенинг аҳлингдан эмас!¹ Албатта, у (унинг қилгани) яхши иш эмас. Бас, Мендан ўзинг (яхши) билмаган нарсани сўрамагин! Мен сенга жоҳиллардан бўлишингдан (қайтариб) насиҳат қиламан”» (Худ сураси, 45–46-оятлар).

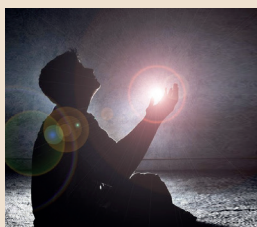
Нух алайҳиссалом дарҳол истиғфор айтди.

Азиз ўқувчи, ҳақиқатни билмай бирор нарсадан сиқила бошласангиз, ўзингизни қўлга олиб: “Аллоҳ шу иш бўлишини истаган экан, бунда бир хайр бор”, денг. Унутманг: “Хоҳ ерга ва хоҳ ўзларингизга бирор мусибат етса, Биз уни пайдо қилишимиздан илгари Китобдадир (Лавҳул маҳфузда битилгандир). Албатта, бу Аллоҳга осондир. Токи, сизлар қўлларингиздан кетган нарсага қайғурмагaysиз ва (Аллоҳ) ато этган нарса билан шодланиб (ҳаволаниб) кетмагaysиз. Аллоҳ ҳар қандай кибрли ва мақтанчоқ кимсани суймагай” (Ҳадид сураси, 22–23-оятлар).

Аллоҳ таоло бизларни ҳақиқатни англаган, Ҳақ розилигини топишга интилан бандалардан қилсин. Омин!

Абдулатиф АБДУЛЛАЕВ тайёрлади.

¹ Абу Мансур Мотуридий раҳимахуллоҳ айтади: “Нух алайҳиссаломнинг ўғли Канъон мунофиқ эди. Лекин буни отаси билмас эди. Акс ҳолда, уни кемага ҳам чорламаган бўлур эди. У ўзини зоҳирда отаси динига эътиқод қиладиган қилиб кўрсатгани учун Нух алайҳиссалом уни ўз аҳлидан ҳисоблаб, мазкур муомалани қилган эди”.

“Қабргача сиёҳдон билан ...”

Имом Аҳмад раҳимахуллоҳ илм деса, жону жаҳонини унутарди. Бир куни бир таниши маломат қилиб унга: “Қачонгача илмнинг изидан қувасан?! Шунча ўқиганинг етмайдими? Ахир катта олим бўлдинг-ку!” деди.

Имом Аҳмад бундай жавоб берди: “Маъал михбари ҳаттал мақбаро”, яъни “Қабргача сиёҳдон билан бораман”.

Муҳаммад ибн Омир ибн Шарафиддин ШИБРАВІЙ

Ёмон хулқнинг таъсири кучлидир

Нарсаларнинг энг ширини – умидга етиш, энг аччиғи – душманнинг зафар қучиши

Изоҳ. Агар сиз айна пайтда асалдан кўра қалампирга хоҳишингиз бўлса, қўлга киритган қалампирингиз сиз учун асалдан шириндир. Умид – нарсаларнинг хоссасига шу даражада таъсир этиш қувватига эга туйғу. Умиднинг ижобий натижаланиши эса унинг қувватини янада оширади.

Мағлубият энг аччиқ қалампирдан ҳам аччиқроқдир. Қалампирни шундоқ ёнингизда турган кимдир тотса, у қанчалик “оҳвой”лаб алам чекмасин, сиз бу аччиқни сезмайсиз. Аммо душманингиз кимнингдир устидан ғалаба қозонса, сиз бу ҳолатдан қанчалик узоқда бўлманг, худди ўзингизнинг курагингиз ерга теккандек мағлубият аламини тортасиз.

Омади келган тулки омад юз ўгирган шердан ғолиб келади

Изоҳ: Омад келиб-кетадиган муваққат нарса. У зотга эмас, сифатга таъсир қилади. Омади келганда айёр тулки шижоатли, омад юз ўгирганида ғолиб шер

мағлуб бўлиши мумкин. Бу билан тулкининг омади юриб шерга, шернинг иши юришмай тулкига айланиб қолмайди. Балки айна ҳолатда омад ўздан кетиб қолмаслик учун бир синовдир.

Тажриба – оқибатлар кўзгуси

Изоҳ. Оқибат – ишнинг сўнг натижаси. Иш бошланган пайтда унинг қандай тугабини билмаймиз. Аммо мана шу пайтда тажрибалар қўл келади. Кимдир худди шундай ишни худди шу тарзда бошлаб қандайдир натижага эришган бўлса, унинг шу тажрибасига асосланиб, бошлаган ишимизнинг натижаси ҳақида тасаввурга эга бўлишимиз мумкин. Гўё у кишининг бошидан ўтказган тажрибаси биз бошлаётган ишнинг оқибатини кўрсатувчи кўзгу бўлиб хизмат қилади.

Ахлоқи ёмон кишининг фироқи (яъни орамизда бўлмагани) қандай яхши!

Изоҳ. Одамларнинг сиздан безор бўлиши ҳақиқий хорлик. Уларга озор бераётган иллат – ёмон хулқингизни ўзингиз сезмасангиз, англамасангиз, ундан-да баттар хорликдир! Самимий кечаётган суҳбатга бир бадахлоқ қўшилиши билан суҳбатдошлар гўё бир-бирига бегонадек бўлиб қолса ва у бадахлоқ бу бегоналикни табиий қабул қилиб, хулқини намоиш этишдан чарчамаса, албатта ҳамма ундан қочади, бир марта юзма-юз бўлган одам қайта унга йўламайди.

Яна бир жиҳати, ёмон хабар яхши хабардан кўра тезроқ тарқгани каби ёмон хулқнинг ҳам одамларга таъсири тезроқ ва кучлироқдир. Бу инсон табиатида шайтонга мойиллик туйғуси ошиб кетганидан далолат. Ёмон ахлоқнинг юқумли иллатдек оммалашиб кетиш хавфи бор экан, бундай давранан зудлик билан ажралиш ожиз банда учун эҳтиётий бир чорадир. Абу Ҳомид Ғаззолий айтади: “Гўзал ахлоқдан холи, балки унинг зидди билан сифатланган киши бандалар орасидан ҳайдаб чиқарилиб, мамлакатдан бадарға қилинишга лойиқдир. Чунки у Ҳақдан узоқлаштирувчи лаъин шайтонга яқин кимсадир”.

Арабчадан Рашид ЗОҲИД таржимаси

Ассалому алайкум ва
рахматуллоҳи ва
баракотуҳ.

СЎРАГАН

ЭДИНГИЗ...

САВОЛ: Бир киши ҳам азон, ҳам иқо-
ма айтиб имомликка ўтиши
мумкинми?

ЖАВОБ: Ҳа, мумкин. Фуқаҳоларимиз
буни жоиз, балки афзал дейиш-
ган. “Раддул мухтор”да: “Имомнинг муаззин
бўлиб, азон айтиши афзалдир”, дейилган.

САВОЛ: Мен билиб ё билмай бошқалар-
нинг ҳақларини еб қўйганман. У
қилмишим нотўғрилигини энди англаб ет-
дим. Ҳозир уларни топишнинг иложи йўқ.
Менга маслаҳат беринг.

ЖАВОБ: Ўзганинг ҳаққини ноҳақдан
олган киши тавба қилмоғи ло-
зим. Яъни ҳақдорларни топиб уларни рози
қилиши, ноҳақ олган нарсаларни эгаларига
қайтариши керак. Агар ҳақдор вафот этган
бўлса, унинг ҳаққини меросхўрларига беради.
Ҳақдорни топиш имкони бўлса, уларни топиб
рози қилмаса, тавбаси тавба бўлмайди.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анху ривоят
қилади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва
саллам бундай деганлар: *“Ким бировнинг
шаънига ёки бирор нарсасига зулм қилган
бўлса, уни бугун – динор ҳам, дирҳам
ҳам бўлмай қолишидан олдин – рози
қилсин. Рози қилмаса, солиҳ амали бўлса,
ундан қилган зулми миқдори олинади.
Яхшиликлари бўлмаса, ҳақ эгасининг ёмон-
ликларидан олинди, унга юкланади”* (Имом
Бухорий ривояти).

Агар ҳақдорни ё меросхўрини топиш-
нинг иложи бўлмаса, ундан ноҳақ олган

нарсa миқдори камбағалларга садақа
қилинади. Агар кейин ҳақдор топилиб
қолса, унинг номидан садақа қилганини
айтади. Ҳақдор рози бўлса, ундан ноҳақ
олганини унга қайтармайди. Акс ҳолда,
ҳаққини беради ва садақанинг савоби ўзига
бўлади.

САВОЛ: Исо алайҳиссаломнинг ос-
монга кўтарилгани ва қиёмат-
га яқин тушиши ҳақида маълумот бер-
сангиз. Ҳозирда айрим кишилар унга
шубҳа қилишмоқда.

ЖАВОБ: Исо алайҳиссаломнинг жа-
садлари билан осмонга кўта-
рилгани ва қиёматга яқин ерга тушишлари
ояти карималар ва мутаботир даражасига
етган ҳадиси шарифлар билан собитдир.

Исо алайҳиссаломнинг ерга тушишлари
қиёматнинг катта аломатларидандир.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: «Биз
уларнинг: “Аллоҳнинг Расули Масих
Исо ибн Марямни ўлдирдик”, деганлари
учун (уларни лаънатладик). Ҳолбуки, уни
ўлдирмадилар ҳам, осмадилар ҳам, лекин
уларга шундай туюлди.

У ҳақда ихтилофга тушганлар унинг
ўлиmidан шак-шубҳададирлар. У тўғ-
рисида уларнинг билимлари йўқ, фа-
қатгина гумонга эргашарлар. Уни ўл-
дирмаганлари аниқдир. Балки уни
Аллоҳ осмонга кўтарди. Аллоҳ мулки-
да ғолиб ва ҳакимдир”» (Нисо сураси,
157–158-оятлар).

“Албатта, у (Исо) қиёмат соати белгисидир. Сиз у (қиёмат) ҳақида ҳеч шубҳа қилманг ва Менга эргашинг. Мана шу тўғри йўлдир” (Зухруф сураси, 61-оят).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилади. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *“Жоним измида бўлган Зот ила қасамки, албатта, келажакда ичингизга Ибн Марям алайҳиссалом одил ҳакам бўлган ҳолда нозил бўлур...”* дедилар (Имом Бухорий, Имом Муслим ва Имом Термизий ривояти).

Доктор Ҳамза Бакрий айтади: “Исо алайҳиссаломнинг ерга тушишини аҳли сунна ҳам, мўътазила ҳам ва бошқа фикрлар ҳам инкор қилмаган ва инкор қилмайди. Буни инкор қилувчилар яқинда пайдо бўлди.

Аллома Кашмирий раҳимаҳуллоҳ Исо алайҳиссаломнинг ерга тушиши ҳақида алоҳида китоб ёзган. Унда Исо алайҳиссаломнинг осмонга кўтарилгани ва ерга тушиши ҳақида инсофли кишилар инкор этолмайдиган далиллар келтирилган ва Исо алайҳиссаломнинг қиёматга яқин тушиши ҳақида юздан ортиқ ҳадислар ворид бўлган.

САВОЛ: *Жума намозида адашиб имомдан олдин салом бериб юбордим. Кейин эсимга тушиб, тек турдим ва имом билан бирга салом бердим. Намозим бузилмаганми?*

ЖАВОБ: Имомга иқтидо қилган киши ташаҳҳудни ўқимай салом берса ва адашганини билиб намозни бузадиган бирор иш қилмасдан намозни давом эттириб, имом билан салом берса, намози бузилмайди.

Шунингдек, ташаҳҳудни ўқиб бўлиб, имомдан олдин салом бериб қўйса ҳам, намози бузилмайди. “Раддул мухтор” китобида бундай дейилади: “Муқтадий (имомга эргашган киши) узрсиз ташаҳҳудни тезроқ ўқиб, имомдан олдин тугатиб, салом берса ё гапирса ёки туриб кетса, намози дуруст бўлса-да, макруҳ бўлади. Агар таҳорати синиши, жума намозининг вақти чиқиб кетиши, олдидан одамлар ўтиши хавфи ва бошқа ҳолатлар туфайли имомдан олдин салом берса, макруҳ бўлмайди”.

САВОЛ: *Мен маййит ювишга қарашиб тураман. Баъзида маййитни ювгач жароҳатларидан қон чиқиб кафанга тегиб қолади. Бу ҳолатда кафанни алмаштириш керакми?*

ЖАВОБ: Йўқ. Шу ҳолатда жаноза ўқиб, дафн қилинади. Кафанни алмаштириш ёки уни ювиб қайта кафанлаш машаққат ҳисобланади.

“Раддул мухтор” китобида бундай дейилган: “Кафанга маййитдан чиққан нажосат тегса, зарар қилмайди. Маййит ювилгандан сўнг уни кафанлашдан аввал нажосат чиқса, унинг ўрнининг ўзи ювилади. Кафанлагандан кейин бирор нарса чиқса, ювилмайди”.

САВОЛ: *Қиёмат аломатлари ҳақида маълумот берсангиз.*

ЖАВОБ: Қиёмат қачон бўлишини фақат Аллоҳ таоло билади. Лекин ояти карима ва ҳадиси шарифларда унинг аломатлари баён этилган. Жумладан, Ҳузайфа розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Бир куни суҳбатлашиб турсак, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам кириб келдилар ва: *“Нима ҳақда суҳбатлашяпсиз?”* дедилар. “Қиёматни эслаяпмиз”, дейишди. У зот: *“Ўнта аломатни кўрмагунингизча қиёмат бўлмайди”*, деб: тутун (ўраб келиши), Дажжолнинг чиқиши, одамларга гапирадиган ҳайвоннинг чиқиши, Қуёшнинг мағриб (ботадаган жойи)дан чиқиши, Исо алайҳиссаломнинг ерга тушиши, Яъжуж-маъжужнинг чиқиши, учта ер ютиши: машриқ, мағриб ва Арабистон ярим оролида ер ютишлари ва Ямандан одамларни маҳшаргоҳга тўплайдиган оловнинг чиқишини айтдилар» (Имом Муслим, Имом Термизий ва Имом Абу Довуд ривояти).

“Ақоиди Таҳовия” китобида бундай дейилади: “Қиёмат аломатларига: Дажжолнинг чиқишига, Исо ибн Марям алайҳиссаломнинг осмондан тушишига, Қуёшнинг мағриб (ботадаган жойи)дан чиқишига, ер ҳайвонининг чиқишига иймон келтирамиз”.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси
Фатво маркази
(78) 150-33-44.

Икки буюк имом учрашуви

Икки буюк имом – Имом Молик (Мадинада яшар эди) ва Имом Абу Ҳанифа (Куфада яшар эди) бир йили ҳажда учрашиб қолишди. У икки имом икки мадраса (икки мазҳаб) соҳиби эдилар.

Имом Молик Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қайтарганлари учун масалалар моҳиятига чуқур кирмас эди. Имом Абу Ҳанифа эса шогирдларини турли масалалар сўрашга ундар ва уларни “Раъй аҳли” деб атарди.

Икки имом учрашганида, улар ўртасида ажойиб баҳс-мунозара бўлиб ўтди.

Дастлаб улар содир бўлмаган, яъни асли бўлмаган савол ҳақида баҳслашдилар. Бўлмаган нарсани сўрамаслик ва хаёлий воқеаларни ўйлаб топмаслик Имом Моликнинг нуқтаи назари эди.

Имом Молик айтади: “Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳу содир бўлмаган нарса ҳақида сўраган кишини лаънатлаган”, деди ва унинг: “Бизни содир бўлмаган нарса билан машғул қилманг. Ўзимизнинг ишимизни қилайлик. Токи одамлар ҳақиқат билан машғул бўлсин, биз вақтимизни зое қилмайлик”, деган сўзини келтирди.

Шундан келиб чиқиб, Имом Молик ўз мазҳабига асоси бўлмаган ва у ҳақда гапириш тортишувга сабаб бўладиган ҳар қандай масаладан шаръий жиҳатдан қайтарилганмиз, деган қонидани жорий қилди.

Имом Абу Ҳанифанинг фикҳи “тақдирий фикҳ”дир. Яъни масалаларни ихтиро қиладиган фикҳ. Имом Абу Ҳанифанинг фикҳида содир бўлмаган (эҳтимолий) 60 минг масала бор.

Шу боис Имом Молик Абу Ҳанифага: “Сиз инсонларни баҳсга чорлайсиз”, деди. Имом Абу Ҳанифа унга: “Эй Молик. Бизда (Ироқда) ги иш сизлардагидек (Мадинадагидек) эмас. Эй Молик, Ироқ халифалик пойтахтидир. Ҳар куни янги воқеалар, масалалар содир бўлади. Шу боис биз ҳар доим содир бўлиши мумкин бўлган масалаларга фикҳий жавобларимиз билан тайёр туришимиз керак”, деди.

Имом Молик: “Мисол келтиринг”, деди.

Имом Абу Ҳанифа: «Мен шогирдларим билан ўтириб олиб: “Бир аёлнинг эри сафарда йўқолиб қолса, аёли уни вафот этган деб ўйлаб бошқа бир эркакка турмушга чиқса, сўнгра биринчи эри қайтиб келиб қолса”, деган масалада баҳслашаман. Хўш, шундай вазиятда нима қиласиз?» деди.

Имом Молик: “Содир бўлмаган нарсалар ҳақида сўрашмасин”, деди.

Имом Абу Ҳанифа: “Эй Молик. Бизда, яъни Ироқда мужоҳидлар ҳар куни ғазотга чиқадилар. Юқоридаги каби воқеа содир бўлиши, эркаклар йўқолиб қолиши мумкин. Биз бу ҳолатда нима бўлишини билишимиз керак”, деди.

Имом Молик эътироз билдирмади.

* * *

Икки имом ижмо ҳақида баҳслашди. Бир масала пайдо бўлиб, унинг ҳалол ёки ҳаромлиги тўғрисида Куръони карим ва суннатдан далил бўлмаса, у мусулмонларнинг ижмосига ҳавола қилинади.

Икки имом ўртасида ихтилоф пайдо бўлди. Имом Молик Мадина аҳли айтган ижмони олиш тарафдори. Чунки Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобалар учун шариат қилиб бердилар ва Мадинада яшадилар. Шариат Мадинада поёнига етди. Набий алайҳиссалом вафот этдилар. Саҳобаларни ҳамда Расулulloҳ Мадинада қилган ҳар бир иш ҳақида ҳикоя қилувчи оналаримизни Мадинада тарк этдилар. Мадинада Пайғамбаримиз билан бирга яшган ўн минг саҳоба бор эди. Шу боис Мадина аҳли нима деса, шунинг ўзи ижмодир.

Имом Молик айтар эди: “Саҳобалардан бир ёки икки киши вафот этса, наздимда гўё ўн минг киши вафот этгандек бўлади”.

Ривоят қилинишича, бир киши Имом Моликнинг олдида келиб, ундан: “Ихтилоф қилинган ишлар борасида нима қилай?” деб сўради. Имом Молик унга: “Мадина аҳлининг раъйидан жавоб қидир. Агар Мадина аҳлининг раъйидан жавоб топсанг, унга шубҳа қилма. Чунки у ҳақиқатдир”, деди.

Яна бошқа бир киши келиб: “Илмни қаердан топсам бўлади?” деб сўради. У: “Мадинасан топасан”, деди.

Имом Абу Ханифа Имом Моликдан 13 ёш катта эди. Имом Абу Ханифа Имом Моликка деди: “Эй Молик, ҳазрат Умар давридаги фатҳларда саҳобалар турли диёрларга тарқаб кетишди. Сиз эса, Мадинада ўн минг саҳоба бор, дейсиз. Саҳобаларнинг сони қанча, эй Молик? Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг охирги ғазотларида саҳобаларнинг сони 120 минг атрофида эди. Қолган саҳобалар қани?”

Имом Молик: “Бошқа диёрларда”, деди.

Имом Абу Ханифа унга: «Эй Молик, ҳазрат Умарнинг саҳобаларни турли диёрлар аҳолисига илм ўргатиш учун махсус жўнатганларини инкор қиласизми? Ёки Набий алайҳиссаломнинг: **“Умматим орасида ҳалол ва ҳаромни энг яхши билувчи Муоз ибн Жабалдир”**, деб уни Яманга жўнатганларини инкор қиласизми? Ёхуд Набий алайҳиссаломнинг: **“Ким Қуръон ўқишни хоҳласа, у Ибн Масъуд қироатида ўқисин”**, деганлар. Умар ибн Хаттоб Ибн Масъудни Ироққа жўнатганини ҳам инкор қиласизми?»

«Ана уларни-чи, деб Имом Абу Ханифа Набий алайҳиссалом илмни улардан олишни васият қилган зотларнинг исмларини санай бошлади: Ибн Масъуд ва Али ибн Абу Толиб Ироқда; Муоз ибн Жабал Яманда; Зубайр ибн Аввом ва Саъд ибн Абу Ваққос Мисрда; Абу Убайда ибн Жаррох, Абу Дардо ва Билол ибн Рабоҳ Шомда... Уларни инкор қиласизми? Улар илмсиз эдиларми? Умар розияллоҳу анҳу саҳобаларни турли диёрларга жўнатганлари улуг иш эмасми?»

Мадинада кўп саҳобалар қолди. Имом Абу Ханифа ҳадисларни айта бошлади: **“Умматимнинг энг раҳмлисиз – Абу Бакр”**; **“Улар орасида ҳалол-ҳаромни яхши билувчи Муоз ибн Жабал”**; **“Фароизни яхши билувчи Зайд ибн Собит”**; **“Қуръон билимдони Ибн Масъуд”**; **“Бу умматнинг энг ишончлиси Абу Убайда ибн Жарроҳ...”** Улар турли диёрларга уммат илмини мукамал қилиш учун тарқалдилар-ку.

РАЎЙ ҲАМДА ҲАДИС МАДРАСАСИ

Имом Абу Ханифа(нинг мазҳаби) кенгайиб бораверди. (У) бир ҳадисдан юзта фойда

чиқариши мумкин эди. Лекин Имом Молик бу ишни муболаға ва “ҳадисга ундан ташқари маънони юклаш” деб ҳисоблайди. Набий алайҳиссаломга у зот айтмаган нарсани таъвил қилиш деб баҳолайди.

Бунга Имом Абу Ханифа раддия бериб, дейди: “Эй Молик. Биз Ироқда яшаймиз. Бизга юнон, рум ва форс фалсафалари кириб келди. Мен инсонлар Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўлларида собит қолишларини истайман. Шу боис мен ҳадисдан анави фалсафаларга раддиялар бериш учун чоралар ахтараман. Сиз эса, Мадинада яшайсиз, у ерда саҳобалар ва тобеинлар бор. Шу боис кенгайишга (мазҳабни кенгайтиришга) мухтож эмассиз. Аммо Ироқда ҳар бир ҳужумга қарши мустаҳкам кўрғон бўлишим керак. Шу боис мен мазҳабни кенг олишим шарт”.

УЧРАШУВДАН СЎНГ

Имом Моликдан: «“Имом Абу Ханифа билан учрашув қандай бўлди?” деб сўрашди.

У чўнтагидан рўмолчасини чиқариб, юзи ва пешонасидаги терларини арта туриб, бундай жавоб берди: “Абу Ханифа мени терга ботириб қўйди. У чинакам фақиҳ экан. Унга ўхшаш кишини кўрмаганман. Аллоҳга қасамки, бир киши сизга: “Мана бу устун темирдан” деса, албатта, у сизларни ўз раъйи билан шу масалада қаноатлантиради».

Имом Абу Ханифадан шу (иккала имом учрашуви) ҳақда сўрашганда, у киши: “Юзлаб кишилар билан мунозара қилдим. Ҳақни қабул қилишда Имом Моликчалик тез ва шижоатли инсонни кўрмадим. Аллоҳга қасамки, унга меҳрим ошди”, деб жавоб берди.

Имом Молик раҳимаҳуллоҳ Имоми Аъзам раҳматуллоҳи алайҳ билан учрашиб, у зотнинг ҳадисларини турли фитналардан, фалсафалардан ҳимоя қилиш ғамида тутган йўлларига қойил қолиб, эътироф этгани аини ҳақиқатдир.

Бугун ҳам сохта салафийлар Имоми Аъзамга “ҳадис билмайди” деб тухмат қилиш-япти. Ҳолбуки, Имоми Аъзам раҳматуллоҳи алайҳнинг “Муснад” асари бутун Ислом оламида машҳур, барча муҳаддислар эътироф этган китобдир.

Абдуқаҳҳор ЮНУСОВ,

Тошкент шаҳар бош имом-хатиби

Хожа Муҳаммад Порсо

Нақшбандия тариқатининг муршидларидан бири, XIV аср охири – XV аср бошларида яшаган Хожа Муҳаммад Порсо номи билан танилган Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Маҳмуд Ҳофизий Бухорий (1349–1420) раҳматуллоҳи алайҳ Бухорода туғилган. У Қуръони карим, ҳадис, ақоид, фикҳ олими эди.

Абдурахмон Жомий раҳматуллоҳи алайҳ “Нафоҳотул унс” асарида, Али Сафий раҳматуллоҳи алайҳ “Рашаҳот” да Муҳаммад Порсо ҳазратлари ҳақида маълумотлар беришади.

Хожа Муҳаммад Порсо таълиф қилган асарлардан қирққа яқини бизгача етиб келган. Унинг “Таҳқиқот” асари ақоид ва тасаввуф масалалари ҳақидадир.

Хожа Муҳаммад Порсо “Таҳқиқот” да ўзидан олдин ўтган олимлар китобларидан фойдаланган, улардан иқтибос келтирган. Масалан, “Кашф ал-маҳжуб” китобидан бу иқтибосни келтирган: “Яхшиликлар орасида ҳамма вақтлар ва ҳолатларда банда учун энг зарури Худойи субҳонаҳуни танишдир” (4а-варақ).

Муҳаммад Порсо раҳматуллоҳи алайҳ “Таҳқиқот” да Аллоҳ таолонинг 99 исми ва сифатини ҳам шарҳлаган.

“Аллоҳ таоло ал-Вақилдир. Мўмин ўзини ва ишларини Аллоҳ таолога топширсин. Аллоҳ таолога таваккул қилсин.

Аллоҳ таоло Ал-Матиндир. Яъни, Аллоҳ таолонинг қудратининг ниҳояси йўқ! Аллоҳ таоло ҳамма нарсага қодирдир. Аллоҳ таолонинг зоти ва сифатларида ҳеч бир нуқсон йўқ”.

Нақшбандия тариқатини ўрганишда тасаввуф муршидлари асарлари каби Хожа Муҳаммад Порсонинг асарлари ҳам муҳим манба ҳисобланади.

Хожа Муҳаммад Порсо Баҳоуддин Нақшбанддан сўнг нақшбандия тариқатининг муршиди бўлди. Унинг ибратли ҳаёти, асарлари кейинги аср мутасаввифлари учун муҳим манбалардир.

Масъудхон ИСМОИЛОВ,
Ўзбекистон халқаро ислом академияси
доценти

Ихлос риёнинг зиддидир, яъни ҳар бир амални холис Аллоҳ таоло учун адо этишдир. Ҳар бир мусулмоннинг сифати, хулқи бўлиши керак.

Шунинг учун Одам алайҳиссаломдан то киёматгача яшайдиган ҳамма иймонли банда ихлосли бўлишга буюрилган. Ким ихлосли бўлса, нажот топади.

Аллоҳ таоло Қуръони каримда марҳамат қилади: «(Эй Муҳаммад!) **Албатта, Биз Сизга бу Китобни ҳақиқатан нозил қилдик, бас, Сиз Аллоҳга – динни Унга (ширкдан) холис қилган ҳолда ибодат қилинг!** (Эй инсонлар!) **Огоҳ бўлингизки, холис дин ёлғиз Аллоҳникидир...**» (Зумар сураси, 2-оят).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилади. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай дедилар: «**Аллоҳ таоло марҳамат этади: “Менинг шерикчиликка эҳтиёжим йўқ. Ким бирон амал қилиб, унда Мен билан бошқани шерик қилса, уни шерик қилган нарсаси билан бирга қолдираман”**» (Имом Муслим ривояти).

Амалларини холис Аллоҳ таоло учун қиладиган бандалари амаллари оз бўлса-да, ажр-мукофоти кўп бўлади. Чунки амалларнинг афзали кўп ё камлигида эмас, балки ихлос билан адо этилишидадир.

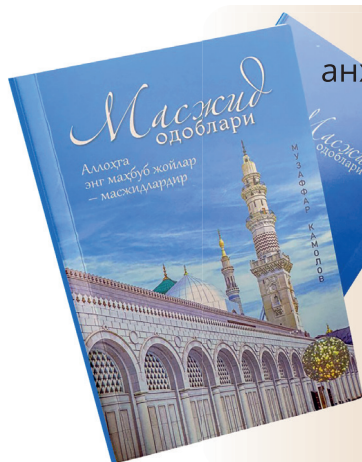
Шайх Дувайш айтади: “Агар амалларингда ихлос бўлмаса, беҳуда чиранма. Ихлос дарахтининг илдизи мустаҳкам, риё дарахт илдизига тушган қуртдир. У кунларнинг бирида дарахтни қулатиши мумкин”.

Аллоҳ таоло бизларни риёдан узоқ, ихлосда собит қилсин. Омин.

Алимардон КАРОМАТОВ,
“Хожа Бухорий” ўрта махсус ислом
таълим муассасаси 4-курс талабаси

Аллоҳнинг меҳмони

Абу Қатода розияллоху анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоху алайҳи ва саллам: **“Қачон бирингиз масжидга кирса, ўтиришдан олдин икки ракат намоз ўқисин”,** дедилар» (Бешовлари ривоят қилган).

Салмон Форсий розияллоху анҳудан ривоят қилинади. Набий соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: **“Ким уйида таҳорат олиб, сўнгра масжидга келса, у Аллоҳнинг меҳмонидир. Меҳмонни ҳурматлаш мезбоннинг ҳаққидир”** (Имом Табароний ривояти).

Одатда, бирор танишимиз, қариндошимиз бизни меҳмондорчиликка таклиф қилса, ювиниб-тараниб, сипо кийиниб борамиз. Йўл-йўлакай ўзимизни қандай тутишимизни, нима мавзулар ҳақида гапиришимизни ҳам ичимизда пишитиб оламиз. Қанчалик яқин бўлмасин, ҳар қандай қариндош ҳам ой-йилда, онда-сонда бирор муносабат билан сизни меҳмондорчиликка таклиф қилиши мумкин.

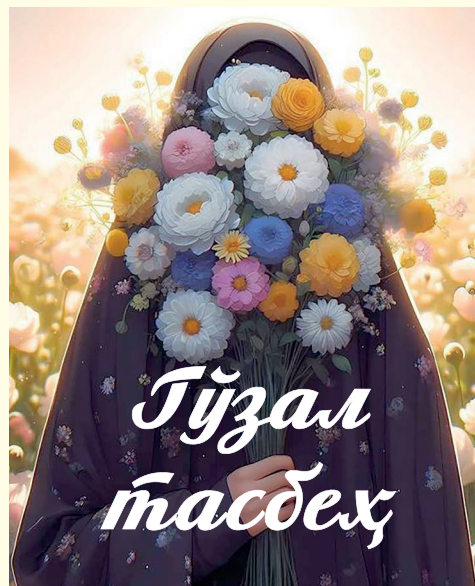
Лекин, тасаввур қилинг-а, сизни бутун оламлар Парвардигори бир кунда беш марта “меҳмонга чорласа”, ўзингизни қандай тутасиз? Табиийки, бутун борлигингиз билан У Зотга йўналасиз, хушу-хузу билан ибодатнинг савобини тўлиқ олишга интиласиз. Шундай эмасми?

Ўзбекистон мусулмонлари идораси Масжидлар билан ишлаш бўлими мудир Музаффар домла Камоловнинг яқинда чоп этилган “Масжид одоблари” китобида жомега қатновчи ҳар бир мўмин-мусулмон билиши шарт бўлган маълумотлар жамланган.

Кўпчилик унчалик ҳам эътибор қаратмайдиган масалалар, хусусан, масжидда одамлар елкасидан ҳатлаб ўтиш (айниқса, жума куни), Аллоҳнинг байтига ёқимсиз ҳид (саримсоқ пиёз, пиёз еган ёки ювинмаган ҳолда келиш, пайпоқларнинг тозалигига эътибор қаратмаслик) билан бориш диндошларимизга азият бўлиши саҳиҳ ривоятлар асосида баён қилинган.

Аллоҳ таоло ушбу китобни манфаатли қилсин.

Толибжон НИЗОМ

Жувайрия онамиз тасбеҳ айтишни яхши кўрарди. Бир куни Расули акрам соллаллоху алайҳи ва саллам уни нонушта пайти тасбеҳ айтаётган ҳолида кўрдилар. Куннинг ярмида келиб қарасалар, у ҳали ҳам зикр билан машғул бўлиб ўтирган экан.

Шунда Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам унга: «**“Ҳали ҳам ўтирибсанми?”**» деганларида, Жувайрия розияллоху анҳо: “Ҳа”, деб жавоб берди.

Набий алайҳиссалом унга таълим бериб бундай дедилар:

«سبحان الله وبحمده عدد خلقه ورضا

نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته»

Маъноси: **«Сенга ўзинг айтган барча тасбеҳларинг билан ўлчанса ҳам, оғир келадиган калималарни ўргатайми? Уч марта “Махлуқотлар ададича Субҳаналлоҳ”, уч марта “Аршининг вазнича Субҳаналлоҳ”, уч марта “Аллоҳни рози қиладиган Субҳаналлоҳ”, уч марта “Аллоҳнинг калималари сиёҳича Субҳаналлоҳ”, деб айтгин»** (Имом Муслим ривояти).

849 йилда Балхда туғилган қомусий олим Абу Зайд Балхий география, тиббиёт, илоҳиёт, сиёсат, шеърят, ахлоқ, социология, грамматика, адабиёт ва астрономия бўйича 60 дан ортиқ илмий асарлар муаллифидир.

Балхийнинг энг машҳур китоби “Тана ва қалб учун фойдалар” (“Масолиҳул абдан вал анфус”) асаридир. Маълумки, инсон онги ва руҳи унинг психологик ҳолига кўра тавсифланади. Шу боис муаллиф асарда биринчи жисмоний саломатлик, сўнг қалб соҳасига кириб борган. Иккинчи бўлимни, асосан, психологияга бағишлангани сабаб замонамиз олимларида катта қизиқиш уйғотмоқда.

Балхийнинг ақлий саломатлик ҳақидаги ғояларига Қуръон оятлари ва Набий алайҳиссаломнинг ҳадислари туртки бўлган (“*Islom tibbiyot an'analarida ruhiy salomatlik*”): **“Уларнинг қалбларида касаллик бор”** (Бақара сураси, 10-оят). **“Огоҳ бўлинглар, танада бир парча ғўшт бор. У соғлом бўлса, бутун тана соғломдир. У бузилса, бутун тана бузилади. Огоҳ бўлинг! Ўша нарса қалбдир”** (Имом Бухорий ривояти). **“Аллоҳ сизнинг суратларингизга ва бойлигингизга қарамайди, балки қалбларингиз ва амалларингизга қарайди”** (Имом Аҳмад ривояти).

Асардаги 8 бобнинг ҳар бири қалбнинг ўзига хос жиҳатларини очиб берган. Олим бундай ёзади: “Агар нафс (инсон руҳияти) хасталанса, танага ҳеч нарса татимади. Аксинча, азоб чекади”.

Руҳий ўзгариш ва тушкунликлар инсон ҳаётининг табиий қисмидир. Ғарб дунёсида психологик амалиётнинг муҳим мақсадларидан бири бу хасталикни тўғри қабул қилиш, шунингдек, бемор бутунлай тузалиши учун унга касаликка чалинишнинг уятли ери йўқ эканини тушунтиришдир.

Балхий минг йил олдин касалликлар инсон ҳаётининг табиий қисми эканини тушунтиришга уринди. У руҳ ва тана ҳолати ўртасидаги боғлиқлик ҳақида: “Тана касал бўлса, одамга ўрганиш (ёки бошқа ақлий фаолият билан шуғулланиш) қийин кечади ва аксинча, руҳ азоб чекканда, тана ҳам завқ олиш қобилиятини йўқотади ва қийналишни бошлайди”, дейди. Шунингдек, у жисмоний бузилиш руҳиятдаги ўзгаришлар билан

Қалб ва тана таъсирлари олими

Абу Зайд Балхий

боғлиқ деб ҳисоблаган (*Amber Haque (2004)*). Яна олим: “Руҳнинг оғриғи танада касалликлар келтириб чиқариши мумкин”, деб оғир руҳий ҳолатлар жисмоний хасталикларни келтириб чиқаришига ишора қилган. Форс шифокори ишлаб чиққан ушбу кашфиётни Ғарб тиббиёти фақат XIX–XX асрларга келиб қабул қилди.

Балхий асарида одамни салбий фикрлардан халос бўлишга ўргатиш учун суҳбат терапиясидан фойдаланишни тавсия қилди. Бу йўл орқали кишининг хулқ-атвори ва ҳолати яхшиланишини айтиб ўтди. Шунингдек, унга муаммоларини дўстлари ёки у ишонган бошқа одамлар билан муҳокама қилишни маслаҳат берди (*Abu Zayd Al Balkhi: The 9th Century Psychologist Centuries Ahead of His Time*).

Абу Зайд Балхий невроз ва психозни даволаш учун биринчи бўлиб бир-биридан ажратди ҳамда невротик касалликлар ва когнитив терапия номли гуруҳларга бўлди.

Балхий ташқи омил ёки ҳолатларни (бахтсизлик, яқинининг бетоблиги, йўқотиш каби) ички биокимёвий омиллар (касаллик, етишмовчилик) натижасида юзага келган депрессиядан ажратиб кўрсатган биринчи муаллиф бўлди. Танада баъзи модда ёки витаминлар етишмаслигидан келиб чиққан депрессия бугунги кунда “органик депрессия” деб аталади.

Олим соғлиқ учун онг ва тана ўртасидаги мувозанат зарурлиги, аксинча, иккисининг номутаносиблиги касалликка олиб келиши мумкинлигини айтиб ўтди. У фанга “ўзаро тормозланиш” (“ал-илаж би ал-дид”) тушунчасини киритди ва минг йилдан сўнг мазкур кашфиёт Жозеф Вулпе томонидан 1969 йилда қайта ўрганилди (*Amber Haque (2004)*).

Афсуски, олимга тегишли ҳужжатларнинг аксарияти йиллар давомида йўқолиб, асарларининг озгина қисмигина бизгача етиб келган.

Манбалар асосида

Мунаввара РУСТАМ қизи тайёрлади.

Илк устозим отамдир

– Бу соҳани танлашингизга кимлар туртки берган?
– Ота-боболарим илмли инсонлар бўлган. Айниқса, диний таълимга жиддий қараганлар. Илк сабоқни отамдан олганман.

– Имом-хатиб сўзлари таъсирчан бўлиши учун нима қилиши керак?

– Имом-хатиб, аввало, тақволи, одоб-ахлоқли, илмига амал қиладиган бўлиши зарур. Шундагина унинг сўзлари таъсирчан бўлади.

– Бугун жамиятимизда сизни қайси жиҳатлар қувонтиради ва ташвишга солади?

– Қувонтирадигани шаҳару қишлоқларнинг обод бўлаётгани, масжидларнинг кўпаяётгани.

Ёшлар тарбиясидаги муаммолар, беҳаёликлар, ёт ғояларнинг урчиб бораётгани ташвишли ҳолатдир.

– Диний манбалардан ташқари қандай мавзулардаги китобларни мутолаа қиласиз?

– Ажиниёз бобо, Бердақ, Ҳаким Сулаймон Боқирғоний каби шоиру ҳикмат соҳибларининг асарларини.

– Имомлик касбининг қийинчилиги нимада?

– Турли характердаги инсонлар билан муомала қиламиз. Инжиқликларига сабр қилишга тўғри келади. Бошқа ишхоналарда иш вақти тайин. Аммо имомликда бундай эмас. Халқ – хуфтонми, бомдодми, мурожаат қилаверади. Бунинг ўзига яраша заҳмати бор.

Ўз мухбиримиз

Умаров Раҳат 1974 йили Қорақалпоғистон Республикаси Мўйноқ туманида туғилган. 1996 йили Бухородаги “Мир Араб” ўрта махсус ислом билим юртини, 2023 йили Имом Бухорий номидаги Тошкент ислом институтини битирган. Қўнғирот туманидаги “Ҳаким Сулаймон” жоме масжиди имом-хатиби ва туман бош имом-хатиби.

Аллоҳ таоло инсонни етти қават осмоннинг устида (жаннатда) яратди. Етти қават осмонни, етти қават ерни яратди.

Инсон етти аъзоси билан сажда қилади. Ҳаж ва умрада етти марта Каъбаи муаззама тавоф қилинади. Ҳажда етти марта шайтонга тош отилади. Етти марта саъй қилинади. Ҳафтанинг кунлари еттита қилиб белгиланди. Дўзахнинг эшиги ҳам еттита.

Ким “етти”нинг ҳикматини тафаккур ва тааммул қилса:

– етти аъзоси билан ҳафтанинг етти куни (намозларда) сажда қилса;

– агар ҳаж ва умрага муяссар бўлса, етти марта тавоф, етти марта саъй қилса ва етти марта шайтонга тош отса;

– унинг бу ишларига устидаги етти қават осмон ва остидаги етти қават ер гувоҳлик берса, етти дарвозаси бор жаҳаннамдан нажот топади.

Марҳум ўғлининг қизи

Баъзи ҳолатларда ўғилнинг қизи ҳам бобоси ё момосидан қолган мулкдан мерос олади. Бу ерда ўғилнинг қизи деганда, марҳум ўғлининг ўғлининг қизи ё марҳум ўғлининг ўғлининг қизи ва ҳоказо тартибдаги ўғилнинг қизлари назарда тутилади. Шунга ишора қилиб фароиз китобларида ўғилнинг қизи ҳақида гапирилганда “қанча қуйи бўлса ҳам” ибораси қўшиб қўйилади. Ўғилнинг ҳолати меросда олти хил бўлади.

Биринчи ҳолат: Марҳум(а)нинг ўз қиз(лар)и бўлмаса, ўғилнинг қизи бир нафар бўлса, марҳум қолдирган молнинг яримини олади.

Мисол: Агар меросхўрлар марҳуманинг эри, ўғлининг қизи ва марҳуманинг бобоси бўлса:

3/12	6/12	3/12	
3	6	2+1	12
¼	1/2	1/6+ қолгани	
эр	ўғилнинг қизи	бобо	махраж

Иккинчи ҳолат: Марҳум(а)нинг ўз қиз(лар)и бўлмаса, марҳум ўғлининг қизлари биттадан кўп бўлса, улар тарика молининг 2/3 (учдан иккисини) ўзлари бўлиб олишади.

Мисол. Агар меросхўрлар марҳумнинг хотини, отаси ва ўғлининг иккита қизи бўлса:

3/24	16/24	5/24	
3	8 х²	4+1	24
1/8	2/3	1/6+ қолгани	
хотин	ўғилнинг 2 қизи	ота	махраж

Зикр қилганимиз икки ҳолат Нисо сурасининг 11-оятда келган: «Аллоҳ фарзандларингизга (мерос тақсимида) бир ўғил учун икки қиз улуши баробарида (беришни) буюради. Агар (фарзандлар) иккидан ортиқ аёл (қизлар) бўлса, уларга (марҳум) қолдирган нарсанинг учдан иккиси, агар якка қиз бўлса, унга (мероснинг) ярми (берилар)» (Нисо сураси, 11-оят).

Учинчи ҳолат: Марҳум(а)нинг ўзининг битта қизи бўлса, ўғилнинг бир ёки бир нечта қизи 1/6 улуш олади. Маълумки, қизларга бериладиган энг катта улуш 2/3 эди. Агар ёлғиз қиз ½ ни олса, қизларнинг энг катта ҳаққи бўлган 2/3 нинг тугаши учун 1/6 қолади. Шу ҳолда ана шу 1/6 ни ўғилнинг бир ёки бир нечта қизларига беришга уламолар ижмо

қилишган. Буни мерос илмида “такмилатус-сулусайн”, яъни 2/3 ни тўлдириш масаласи деб аталади.

Мисол: Меросхўрлар ота, марҳум(а)нинг бир қизи ва ўғилнинг қизи(лари) бўлса, улар бу тартибда меросни бўлиб олишади.

2/6	3/6	1/6	
1+1	3	1	6
1/6+ қолгани	1/2	1/6	
ота	қиз	ўғилнинг қизи	махраж

Тўртинчи ҳолат: Агар марҳум(а)нинг икки қизи бўлса, ўғилнинг қизлари мерос ололмайди.

Мисол: Меросхўрлар марҳум(а)нинг икки қизи ва отаси бўлса, ўғилнинг қизларига мерос тегмайди:

4/6	2/6		
4	1+1		6
2/3	1/6 + қолгани	соқит	
2 та қиз	ота	ўғилнинг қизи	махраж

Бешинчи ҳолат: Агар марҳум(а)нинг икки қизи бўлса-да, ўғилнинг қизи ўзи билан тенг ёки қуйроқ даражадаги ўғилнинг ўғли билан асаба бўлади. Яъни фарз соҳибларидан ортиб қолган меросдан уларга бир эркак икки аёл улушини олади. Қизлар бир улуш олади.

Мисол: Ўғилнинг қизи асаба бўлганда меросдан улуш олиши.

3/24	7/24	14/24	
3	7	14	24
1	7		8*3
1/8	қолгани		
хотин	ўғилнинг қизи	ўғилнинг ўғли	Махраж

Изоҳ: хотин мероснинг саккиздан бирини, яъни мероснинг уч бўлагини олгач мероснинг йигирма бир бўлаги қолади. У учга бўлинади. (Чунки бир ўғил икки қиз ҳукмида бўлади.) Қизга мероснинг етти бўлаги, ўғилга ўн тўрт бўлаги тегади.

Олтинчи ҳолат: Марҳум(а)нинг ўғли бўлса, ўғилнинг қизи мерос ололмайди.

Масала

1/6	5/6	–	
1	5	–	6
	қолгани	соқит	
ота	ўғил	ўғилнинг қизи	махраж

Саиджамол МАСАЙИТОВ,
Фатво маркази бош мутахассиси

Муқаддас динимизда бағрикенглик тушунчаси мурувват деган маънони англатиб, меҳрибонлик қилиш, ўзга эътиқод, маданият, анъаналарга адолатли муносабат кўрсатишни билдиради.

Аҳли зиммага мурувват

Ислом ўзидан аввалги самовий динлар (яхудийлик, насронийлик)ни шунчаки ҳурмат қилиш билан чекланмай, балки шу динлар вакиллари-нинг ҳақ-ҳуқуқларини мустаҳкамлаб қўйган. Асрлар давомида бу қоидаларга амал қилган мусулмонлар бир-бирларига ва ҳатто ораларида яшайдиган ғайридинларга, аҳли зиммага ҳам мурувватнинг мислсиз намуналарини кўрсатиб, бутун инсониятга ибрат бўлишди. Чунки бу Аллоҳ таолонинг амри ҳамда Расулуллоҳнинг умматларига кўрсатмалари эди.

Моида сурасида бундай марҳамат қилинади: **“Эй мўминлар, бирон қавмни ёмон кўришингиз ҳаддингиздан ошишингизга олиб келмасин!”** (8-оят). Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилинган ҳадисда: **“Ким аҳли зиммага бирор заҳмат етказса, қиёмат куни мени ўзининг душмани сифатида кўради”**, деб марҳамат қилинган (Имом Аҳмад ривояти). Шу ҳадисга биноан ҳазрат Умар розияллоҳу анҳу Амр ибн Ос розияллоҳу анҳуни Мисрни фатҳ этишга юбораётиб унга: **“Эҳтиёт бўлинг! Яна Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни ўзингизга душман қилиб қўйманг”**, деб огоҳлантирган.

Бошқа дин вакиллари-нинг ҳурматини жойига қўйишда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизга ўрнак бўлганлар. Бир куни Расули акрам алайҳиссалом саҳобалар билан бирга ўтирган эдилар. Одамлар бир жанозани кўтариб ўтишди. Пайғамбаримиз маййит ҳурмати учун ўринларидан турдилар. Саҳобалар: **“Эй Расулуллоҳ, вафот қилган бу киши яҳудий-ку”**, дейишди. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам **“Яҳудий одам эмасми?”** дедилар. Бу гаплари билан саҳобалардан ранжиганларини билдирдилар ҳамда бошқа диндаги кишиларга нисбатан қандай муомала қилиш кераклиги борасида амалий кўрсатма бердилар.

Абдулвоҳид ИСОҚОВ,
Наманган шаҳар “Мирёқуббой Мирҳакимбой”
жоме масжиди имом-хатиби

Қалам кўтарилган...

Имом Абу Довуд раҳимаҳуллоҳ “Зухд” китобида бундай ёзади: «Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу Аллоҳнинг қадари ҳақида бундай дер эди: “Қанийди шу иш бўлмаса”, деганимдан кўра оғзимга чўғ солиб, токи ўчиб қолгунича тишлаб ўтирганим афзалроқдир!”»

Қалам кўтарилганини, саҳифалар қуриганини билиш ақиданинг мукамаллигидандир.

Сизга етган яхшилиқни ҳеч ким қайтара олмаганидек, сизга етган ёмонлиқни ҳам Аллоҳдан бошқа ҳеч ким қайтара олмасди.

Бу маъноларни модомики қалбингизда жойлаштириб олмас экансиз, ҳаётда кўп қийналасиз!

Одил Зот

Қиёмат куни Аллоҳнинг ҳузурига мингта гуноҳ билан боришингиз сиз билан бирор киши ўртасидаги биргина гуноҳ билан боришингиздан енгилроқдир.

Аллоҳ афв қилгувчи, мағфиратли Зотдир. Сахий Зотдан кечиришини умид қилса бўлади. Аммо кишиларнинг обрўси, моли, қалби уларникидир.

Аллоҳ сахий ва меҳрибон Зот, аммо Унинг адолати ҳар бир ҳақни ўз эгасига қайтаришни тақозо этади!

Қадар

Қадар қизикда. Фиръавннинг сеҳр-гарлари унинг амрини бажаришмади. Фиръавн уларни қатл қилди.

Агар улар Фиръавнга итоат қилишганда бир неча кундан кейин Фиръавн қўшини сафида денгизда чўкиб ўлишар эди.

Иккиси ҳам ўлим. Аммо икки ўлим ўртасидаги фарқ еру осмон қадар!

Абдулқодир ПОЛВОНОВ

Тезроқ ажратиб ол қора ва оқни...

НИҲОЛ ҚАДА

Савоб учун битта ниҳолни қада,
ҳамалинг жавзога жилмасдан аввал.
Яхшилик қилгину дарёга ташла,
исмингни балиқлар билмасдан аввал.

Қайғуни йўлатма умр боғингга,
ташвишлар ёқангдан олмасдан аввал.
Сумак шарт эмасдир чақалоғингга,
ҳали бу дунёга келмасдан аввал.

Ёшлик омонатдир – гўзал, фусункор,
сузгин мавжларида сўлмасдан аввал.
Улғайиб, бу ҳаёт бўйнингга рўзгор
халтасини бир кун илмасдан аввал.

Ниқобин ечаркан турмуш — тасқара,
хушёр бўл, измига солмасдан аввал.
Яшагин қисматни қилиб масҳара,
маймунлар ҳолингга кулмасдан аввал.

Тезроқ ажратиб ол қора ва оқни,
хазон боғларингда елмасдан аввал.
Уринма йиқишга ҳайбатли тоғни,
билакда кучингни билмасдан аввал.

Дилингни Худодан узмагин токи,
Исрофил суруни чалмасдан аввал.
Бу дунё кузакнинг битта япроғи,
нафсингни ўлдиргин ўлмасдан аввал.

Абдумажид АЗИМ,
Тошкент шаҳри

НОН ҚАДРИ

Ривоят қилишар: ўтган замонда
Очлик ва йўқчилик ҳукм сурибди.
Ҳар бир қишлоқ, ҳар қўрғонда
Ажал ўз уруғин сепиб юрибди.

Болалар йиғлайди, оналари оч,
Кўкракда сути йўқ, бола тамшанар.
Бир бурда нонга зор, юпун, яланғоч,
Жоҳилликдан замон зайлин қарғашар.

Оналар зорланиб Ҳақ таолога
Бизга ризқ бергин, деб нола қилишди.
Дуолар қилишиб буюк Мавлога
Болам ўлмасин, деб кўзёш тўкишди.

Умр ўтар – вақт ҳакам, оналарнинг ҳам
Дуо-илтижоси ижобат бўлди.
Аллоҳим ризқ бериб хоналар кўркем,
Эл ризқи – далалар хирмонга тўлди.

Бугунги кунимиз тўкин, фаровон.
Ҳар куни, ҳар ердан келади меҳмон,
Янграйди тарона, авж олади куй,
Ҳар битта хонадон қилишади тўй.

Тўй тугаб қарасанг, исрофгарчилик –
Ҳар ерда сочилган овқат, бурда нон.
Биз шуни деймизми меҳмондорчилик?
Буни кўриб юрак-бағрим лахта қон.

Бир пайтлар кўз ёшу оҳ эвазига
Эришган ризқ-рўзга шуми оқибат?!
Не учун қўймаймиз биз тарозига?
Аждодлар руҳига шуми хурмат?!

Дабдаба қиласан, исроф қиласан,
Аллоҳнинг қаҳрини қайдан биласан?
Аждодлар кўришган ўша кунлари
Яна қайтиб келса, нима қиласан?

Кўряпмиз, молига нон бериб боқиб,
“Қора нон экан” деб емаганларни,
Кўчага ушоқлик дастурхон қоқиб,
Бировга бурда нон бермаганларни.

Баъзида кўрамиз кўча супуриб,
Ахлатни ариққа оқизар келин.
Дунё бир четида ҳабаш мириқиб
Ичишга тоза сув тополмас лекин.

Боболар ўгити – уммон олдида
Турсанг ҳам, томчи сув қилмагин исроф.
Аллоҳ неъматини исроф, хор этма,
Гуноҳи азимдир, бил, эй ноинсоф!

Абдукомил АЗИМОВ,
Нарпай тумани

ҚУРЪОН

Қалб Қуръонга макон бўлса,
Бошинг мудом омон бўлгай.
Ғанимларинг кўп бўлса-да,
Ўз-ўзидан хазон бўлгай.

Умр йўлинг олис бўлгай,
Ният-режанг холис бўлгай.
Ар-Раззоқдан сўра, эй дўст,
Ризқ-насибанг тўқис бўлгай.
Мол-давлат жамлама!
Беҳуда вақт сарфлама!
Шариатга қил риоя!
Қариганда ўксима!

Ғофил Исмат истар жаннат,
Гуноҳларим кўпдир ғоят.
Кеча-кундуз тавба қилгум,
Ғафур Эгам кечгай шояд!

ТАКАББУР

Такаббурлар даҳоликни даъво қилур,
Ўзин танҳо, ягона ҳам доно билур.
На олимни, на кексани кўзга илур,
Ёнига йўласанг агар бадном қилур.

Такаббур кимсага Аллоҳ ҳам боқмас,
Қилмиши манманлик, ҳеч кимга ёқмас.
Кибрли одамлар илондан ёмон,
Думини босмасанг, илон ҳам чақмас.

Тўй-маърака бор, ҳар бир замонда,
Манманлик аҳлининг боши осмонда.
Такаббур шайтонга бандалиқ қилур,
Билмайди ўнгу сўл қайси томонда?

Исмат ИСМОИЛОВ,

*Қорақўл туманидаги "Қобул ота"
жоме масжиди имом ноиби*

ҲАҚИҚАТ

Ҳар неки – Холиқдан сўраганинг бор,
Барисин берибди, қилмай интизор.
Қалбинг тўридадир гавҳари иймон,
Бу дурлар сенгадир токи бор жаҳон.

Юраги покларнинг, қалби покларнинг,
Юрган йўлларида нурлар қолади.
Энг гўзал гуллардан хато излаган
Кимсалардан, билмам, нима қолади?

Ҳаёт бу эртакмас, ҳаёт – ҳақиқат,
Нима эккан бўлсанг, шуни ўрасан.
Қалбингга покликнинг уруғин сепсанг,
Қабрингда гўёки подшоҳ бўласан.

Фарҳод МАМАТОВ,

Избоскан тумани

ТЎРТЛИКЛАР

*Бевафолар оламин нафсим севиб хато қилди,
Вафосиздан вафо қутиб, жонига у жафо қилди.
Нени севса, қайга борса, ундан ажраб, во дориғ...
Вафодорим, юзим қаро, сенинг ҳажринг адо қилди.*

* * *

*Алифни дилга жо қилмоқни Машрабфиллоҳдин ўргандим,
Дўст сирини сақламоқни "сукут лиллоҳ"дин ўргандим.
Не юз қаролик бўлди, сатрлар сатрни ошкор айлади,
"Дил ба-ёр" ҳақиқатин "маа сиволлаҳ"дин ўргандим.*

Абдумуталиб ОТАБОВ,

*Жиззах вилоятидаги "Холид ибн Валид" жоме
масжиди имом-хатиби*

* * *

Мўмин ўз вақтида намозда қоим,
Тафакқури Аллоҳда, яшаши ибрат.
Динига садоқатли, зикрда доим,
Аллоҳ берганига қилар қаноат.

* * *

Фақат емоқ-ичмоқ – бизнинг ўйимиз,
Қанчалар дабдаба аза, тўйимиз.
Илму ирфонга ҳам қанийди бўлса,
Шунчалик шижоат, жидду жаҳдимиз.

* * *

Мақтовлар оғушида хонанда булбул
Кибру ҳаволарга берилди буткул.
Унинг хонишлари қорин ғамида
Ов қилиб учган ҳур лочинга бир пул.

Сахлақул СУЛТОНОВ,

Хатирчи тумани

МЎМИННИНГ БАҲОРИ

*Ёмғирли тонг эди... Бу дунё
Покланай деб шошарди гўё.
Соғинган айт, сенми, менми ё?
Хуш келдинг, мўминнинг баҳори.*

*Қушларнинг сайраши бошқача,
Билмасдим, буни шу ёшгача.
Гуноҳим товондан бошгача,
Хуш келдинг, мўминнинг баҳори.*

*Қўлингни чўзсанг гар шаробга,
Ўхшайсан, энг ҳоли харобга.
Алданма, бахт дея саробга,
Хуш келдинг, мўминнинг баҳори.*

*Ҳис қилиб ибодат нашъасин,
Анғласанг тақдирнинг туҳфасин,
Шукрини қилгин сен муттасил
Хуш келдинг, мўминнинг баҳори.*

Шерзод АБДУСАМАДОВ,

Тошкент шаҳри

Қуръони каримда сафарга тарғиб қилувчи кўплаб оятлар бор. Хусусан, Ҳаж сурасининг 46-оятида бундай марҳамат қилинади: **“Ахир, улар Ер юзида сафар қилиб, айланмай-диларми, (ана ўшанда) улар учун доно диллар, тинглайдиган қулоқлар бўлур эди”**.

Сафар қилишда манфаат кўп

Бугун бу ўғитни дастуриламал қилиб, сиҳат-саломатликда умргузаронлик қилаётган юртдошларимиздан бири пойтахтлик Тошпўлат ота Бердиевдир. У киши етмиш ёшдан ошган бўлса-да, тетик, бардам-бақувват. Отахондан бунинг сирини сўраганимизда, суҳбатни узоқдан бошлади:

– Бундан 3–4 йил илгари қон босими касаллигига йўлиқдим. Шифокорлар бир дунё дори ёзиб, ҳар куни ичишни буюрди. Бу менга биров малол келди. Сўнгра кўпроқ пиёда юришга, велосипедда сайр қилишга киришдим. Танишларим оқар сувда сузиш фойдали эканини маслаҳат берди. Сўнгра кун совуғида ҳам оқар сувда сузишни ўргандим. Бу машғулотлар менга анча наф берди. Аммо бир куни бошим айланиб, мазам қочди. Шундай бўлса-да, тик оёқда, кардиолог ҳузурига бордим. Шунда шифокор ҳамшираларни чақириб, “тезда жонлантириш бўлимига операцияга”, деди. Унинг бу ваҳимасидан қўрқиб кетдим. Кейин билсам, юрагимда жиддий муаммо бор экан. Текширувдан ўтказаетган айрим шифокорлар “кўпга бормайди”, дейишди. Лекин негадир кўнглим хотиржам эди. Хуллас, юрагимга “стенд” қўйишди. Бир неча кунда оёққа турдим. Лекин соғлигим аввалгидек эмасди. Шундай бўлса-да, велосипедда сайр қилишни канда қилмадим. Аммо шифокорлар аҳволим янада ёмонлашганини, яна тезда амалиёт қилиш зарурлигини айтди. Бундан ғамга ботдим. Бу орада умра зиёратига йўлланма чиқиб қолди. Ҳеч иккиланмай муборак диёрга учдим.

Мадинада зиёратларни адо этиб, Макка сари йўлга чиқдик. Минг бир ҳаяжон, ўй-хаёл ила Байтуллоҳга етдик. Каъбани кўриб турибману кўзимда ёш, тилим айланмайди, қалбимда фақат Аллоҳ. Болалигимдан шу ёшгача неча маротаба намоз ўқиган бўлсам, ҳар сафар саждада Каъба

ёнида тургандай саждага борар эдим. Энди унинг ёнида туриб сажда қилиш насиб этганидан ўзимда йўқ хурсандман. Бундай ҳисни туйиш учун борингни, жонингни беришга ҳам тайёр бўлар экансан. Шунда танам узра нимадир оёғим учидан чиқиб кетгандек бўлди. Ўзимни аввалгидек тетик ҳис этдим. Ибодатларни кўнгилдагидек адо этиб, юртга хушқайфиятда қайтдим.

Уйга келгач шифокор ҳузурига бордим. Улар тезда амалиётга тайёрлай бошлашди. Турли кўрик ва диагнозларни ола кетди. Нимагадир ярим соатда бўладиган кўриклар соатлаб давом этди. Шифокорлар ниманидир устида тортишарди. Охири бош шифокор ҳузурига чақириб, шунча кун қаерда даволанганимни сўради. Мен ҳеч қанақа шифохонага бормаганимни айтсам ҳам ишонмади. Сўнгра палаталари йўқ, ҳеч қандай тўлов ва дориларсиз, миннатсиз даволайдиган меҳрибон “Шифокор” ҳузурига – Байтуллоҳ зиёратида бўлганимни айтдим. У биринчи ажабланди. Сўнгра кўзига ёш олиб: “Сиз соппа-соғсиз, бораверинг, фақат бир дорини ҳари куни ичиб юринг”,

деди. Машғулотларимни 10–15 кундан кейин бошлашимни таъкидлади. У ердан чиқаману фақат тилимда зикр, тасбех, Аллоҳнинг қудратига ҳамдлар айтаман.

Шу-шу бўлдию, ҳар куни саҳарда шаҳар бўйлаб велосипедимда 40–50 км сайр қиламан. Кун совуқ тушди дегунча анҳорга сузгани бораман. Кейинчалик велосипедда вилоятларга сафар қила бошладим. Ҳатто қўшни республикаларга ҳам чиқиб келдим. Аммо саёҳатларимда менга нимадир етишмас, кўнглимда Байтуллоҳ соғинчи тинчлик бермасди. Шунда “велосипедда борсаммикан” деган хаёл ўтди. Сўнгра муборак диёрга сафари ният қилиб, борадиган шериклар топдим. Улар билан бориш йўлларини ўрганиб, керакли ҳужжатларни тўғрилаб йўлга тушдик.

Жидда шаҳрига етиб борарканмиз, ўзимизни ҳаяжондан боса олмаймиз. Яна ўша муборак зиёратларда бўлиш ҳисси чулғаб олади. Мадина сокин, омонлик, хотиржамлик юрти. Буни бориб кўриш, ҳис қилиш керак холос. Байтуллоҳдаги тоату ибодатлар, муборак масканда яна бир карра бўлиш – буни таърифлашга сўз ожиз. Фақат бу муқаддас жойдагина бу ҳисларни туйиш мумкин.

Бугун сафарга бир неча йил ўтган бўлса-да, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: **“Сафар қилинглар, соғлом бўласиз”**, деганларини кўп мушоҳада қиламан ва бу сўзларнинг нечоғлик ҳақ эканига иймон келтираман. Чунки сафар қилиш кишини чиниқтиради, турли иқлим, об-ҳаволар киши саломатлигига ижобий таъсир қилади. Энг асосийси, сабрга, шукр қилишга, шу Ватаннинг қадрига етиб яшашга ўргатади. Сафарда яқинларингни, қавму қариндошларингни қадрига ета бошлайсан. Уйга қайтгач, силаи раҳмни кучайтиришни мақсад қиласан. Буларнинг бари кишини чин мўмин бўлишга ундайди.

Бобур МУҲАММАД ёзиб олди.

АБДУАЗИМ отанинг сабоғи

Тошкентнинг Кўкча даҳасида яшовчи кишилар Абдуазим отанинг яхшиликларини кўп эслашади. У киши Бўзсув этакларида миришкорлик билан шуғулланган.

Тўққиз фарзанднинг саховатпеша отасини одамлар “Бой ота” деб чақиришарди.

Абдуазим бобо ибодат ва тақвони маҳкам тутган, болаларини ҳам динимиз таълимоти асосида тарбиялаган эди. Иккинчи жаҳон уруши йиллари навқирон тўрт ўғлини эл қатори урушга кузатиб, Яратгандан уларга омонлик тилади. Не бахтки, уларнинг барчаси эсон-омон юртга қайтди.

Бир куни Абдуазим отанинг уйига республика газетасидан мухбир келиб, қаҳрамон фарзандлар ҳақида мақола чоп этмоқчилигини, бунинг учун оилавий суратга тушиш кераклигини айтди.

Сураткаш атрофида гирдикапалак бўлаётган фарзандлар қувончдан: “Отажон, хўп дея қолинг, оиламизни бутун республика танийди”, дейишди.

Ота ўғилларига бирма-бир назар солиб, вазминлик билан: «Болаларим, алҳамдулиллаҳ, аёвсиз уруш йиллари ортда қолди. Юртимизда осойишталик. Мен бунга ҳисса қўшган сиздек фарзандларим борлигидан фахрланаман. Лекин бу уруш дегани қанчадан-қанча оилаларнинг бошига кулфат келтирди. Биргина ўзимизнинг қариндош-уруғларимиз, маҳалладошларимиз, узоқ-яқин биродарларимизнинг кўпи ҳалок бўлди, бедарак кетди. Қайтганлар орасида майиб-мажруҳлари беҳисоб, етим қолган гўдакларнинг сони қанча? Энди айтинглари-чи, республика газетасида кўкрак кериб суратга тушган азамат жангчи ўғлонларни бутун юрт кўради.

Аксарият одамлар: “Баракалла, отангизга раҳмат!” дейиши ҳам мумкин. Аммо “Бахтиёр жангчилар оиласи” деган маънони англатувчи суратингизни кўрган дилпора одамлар қандай хаёлга боради? “Менинг ҳам отам, ўғлим, акам, укам, ёрим урушдан қайтганида шундай суратга тушардик”, деб армон қилмайдими?! Уларнинг дил яралари янгиланмайдими?! Эртага маҳалладаги бундай оилаларнинг юзига қандай қарайман?» деди.

Афсус, бугун эл дардини ўзиники деб билладиган Абдуазим ота каби инсонлар камайиб кетаётгандек...

Шокир ота ҚОСИМОВ, Яшнобод тумани

Тарихи Муҳаммадий

(Давоми. Бошланиши ўтган сонларда.)

ҲАМРОУЛ АСАД ҒАЗОТИ

Бу ғазотнинг баёни шундоқ эдиким, Расулуллоҳ Уҳуд урушидан қайтиб, Мадинага кирдилар. Ансор ва муҳожирларнинг раислари Уҳуддин қайтган кечада шу туни ухласин, Расулуллоҳнинг эшик олдиларида тонг отгунча кузатиб чиқдилар. Чунки Қурайш кофирлари ўз ерлари Макка томонига қайтган бўлсалар ҳам, йўлдин ёниб яна Мадинага ҳужум қилишлари эҳтимоли йўқ эмасди. Қурайш куффорлари бўлса, Уҳуддан қайтишиб, Малал деган жойга келиб қўндилар. Қўшин раислари шу кеча ўзаро сўзлашиб ўтириб:

– Бу урушда Муҳаммадни енгдик, Бадр урушида ўлганларимизнинг ўчини олиб, қасосларини қайтардик. Шундоқ ҳам бўлса, бу ишни чала қолдириб, қайтганимиз яхши бўлмади. Муҳаммад бошлиқ қолганларини ҳам қўймай қиришимиз керак эди. Нега уларнинг хотун ва болаларини асир олиб, молу дунёларини ўлжа қилиб қайтмадик? Бу урушда душманларимизни енгган бўлсак ҳам, унинг ярашиғини қила олмадик. Энди ҳам бўлса, бу ердин ёниб, Мадина устига борайлик, аларни эс олишга қўймасдин, бу ишни тездан битирайлик, – деб кенгашидилар.

Буларнинг сўзларини шу қўнган жойларида Абдуллоҳ ибн Амр Музаний деган киши англаб ўлтирган эди. Худо дилига солиб, дарҳол Расулуллоҳга келиб хабар берди. Расулуллоҳ буни эшитишлари билан баробар, улар келмасдин илгари душман олдидан чиқишга буйруқ бердилар ва: “Кечаги Уҳуд урушига чиққанлардин бошқа ҳеч бир киши чиқмасун”, дедилар. Уларнинг сони етти юзга яқин эди. Шаҳид бўлган етмиш неча кишидан бошқалари қолмай чиқдилар. Лекин ичларида ярадорлари кўп эди. Беш-ўн ердан яралик бўлган кишилар бунга эътибор бермадилар. Ҳазрати Талҳа ибн Убайдуллоҳ етмиш неча ердан яралик бўлсалар ҳам, яна бу аскардин ажраб қолишга рози бўлмади. Шунинг билан Расулуллоҳ Ибн Мактум

Муаззинни Мадинага волий тайинлаб, йўлга чиқдилар. Уҳуд урушида кўтарилган ғазот туғи ҳазрати Алига топширилган эди.

Бу урушга чиқмаганлардин кўп кишилар бу сафар бирга чиқмоққа тилаган бўлсалар ҳам, Расулуллоҳ аларга рухсат қилмадилар. Ёлғизгина Уҳудда мерган бошлиғи бўлиб, шу ердан жилмай туриб, шаҳид бўлган Абдуллоҳнинг ўғли Жобирга рухсат бердилар. Ундан бошқа ҳеч бир кимарсага рухсат бўлмади. Бунинг сабаби шул эрдиким, Жобир айтди:

– Уҳуд ғазотига сиз билан чиқмоқчи эдим, чиқолмай қолганим шу учун бўлдиким, отамдин туғилган тўққиз қиз ичида мен ёлғиз ўғил эдим. Уҳуд ғазотига чиқар чоғда отам айтди:

– Бу қизлар устида қараб тургудек бирор киши бўлмаса, қандоғ бўлғай? Умидим шулдирки, бу ғазотда мен шаҳодат топгайман, буларга қора бўлиб сенинг туришинг албатта керакдур, – деди. Мана отамнинг шу сўзини қиёлмасдан ночорликда сиздан ажраб қолган эдим. Энди бу сафардин қолмасман, рухсат қилинг, ё Расулаллоҳ, – деб қаттиқ талаб қилганидин кейин унга изн бердилар.

Бу сафарда Расулуллоҳдин бошқа отга минган киши йўқ эди. Қолган барча саҳобалар пиёда эдилар. Шу чиққанларича, юруб ўлтуруб аскар Ҳамроул Асад деган жойга етдилар. Бу ер эса Мадинадан саккиз мил¹ йироқда эди. Мана шу ерга етганларида Аллоҳ таоло тарафидан бу оят нозил бўлди:

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ

“Аллазийнастажабу лиллаҳи вар-расули мин баъди ма асобахумул қарҳу, лиллазийна аҳсану минҳум ваттақов ажрун аъзим” [Оли Имрон, 3/172]. Маъноси: “Ўтган Уҳуд урушида шунча кўп жароҳатланган бўлсалар ҳам, яна Аллоҳ амрига ва Анинг пайғамбарига итоат қилиб, яхшилик қилгувчиларга, тақво йўлини тутгувчиларга Худо тарафидан улуг савоб бўлғуси, Аллоҳ таоло жаннат ато қилғусидур”, – демақдур.

Пайғамбаримизнинг Мадинадан чиқиб, аскар билан шу жойга етиб келганлари

аларга маълум бўлди. Қурайш раисларидан Сафвон ибн Умайянинг иккинчи уруш очмоққа раъйи йўқ эди. Бу сўзни англагач, ул айтди:

– Эй Қурайш халқи, бу урушда эрса ўрозимиз (бахтимиз) очилиб, бизлар ға- лаба қозондик. Уруш обрўйини олдик. Энди қайтиб бориб, яна уруш қилар бўлсак, қонлари қайнаган, ўч олмоққа хумор бўлиб ғазабланган ва тажрибали душманлар билан тўқнашурмиз. Уҳуд урушида қатнашмаган кишилар ҳам ёрдамга чиққайлар. Ана ул чоғда уруш бизнинг зиёнимизга чиқмагай, албатта, бизнинг фойдамызга бўлгай, деб ким айта олур? Эндиги маслаҳат шулки, обрўйимиз қўлда турган чоғда қайтганимиз яхшироқдур, – деди.

Бунинг устига, Маъбадул Хузойи де- ган киши Хузоа қабиласининг раислари- дан эди. Ўзи иймон келтирмаган бўлса ҳам, Расулуллоҳга хайрихоҳлиги бор эди. Уҳуддаги мусулмонларга бўлган мусибатни англашиб, кофир-мусулмон демай, бутун қабила халқи қаттиқ қайғуришган эдилар.

Ислом аскари Ҳамроул Асадга тушга- нида, ул киши келиб, Расулуллоҳга кўнгил айтиб бундоқ дедиким:

– Эй Муҳаммад, сизларга етган бу муси- батга, Худо ҳаққи, бек оғриндик. Ўз усти- мизга тушгандек кўриб, бу ишга қаттиқ қайғурдик. Сендин бошқага бу мусибатлар бўлишини тиладик. Сенинг мартабангни Аллоҳ эгиз қилишини суюб турдик. Лекин на чорадурки, биз тилагандек бўлмади, – деди.

Бу айтган сўзи Расулуллоҳга хуш келиб, ундин рози бўлдилар. Сўнгра бу киши у жойдин жўнаб, Равҳа деган жойга келга- нида Қурайш қўшинига йўлиқди. Сафвон ибн Умайя сўзига қарамасдин Мадина сари қайтмоққа қасд қилишган эдилар. Шу орада Абу Суфённинг кўзи Маъбадул Хузойига тушди. Бунинг Мадина томонидан келаёт- ганини билгач:

– Орқангда нима бор? – деб андин сўради. Анда ул айтди:

– Билганим шулдурки, Муҳаммад қалин қўшин тортиб, қизғинлик билан келаёт- тибдур. Уҳуд урушида бўлолмаганлар ба- риси бу сафарда бирга чиқмишдур. Бутун аскар қайнаган қозондек ғазабланиб келмакдадурлар.

Юқоридаги Сафвоннинг айтган сўзи устига бунинг сўзи қўшимча бўлиб, Қурайш қўшинига қаттиқ кўрқинч тушди. Анда Абу Суфён Маъбадул Хузойидин маслаҳат сўраб:

– Эй Маъбад! Эндиги иш нимадур, қандоқ қилсак биз учун яхшилик бўлур? – деди. Анда Маъбадул Хузойи айтди:

– Муҳаммаднинг бу келишига қараганда, бу ердин сизлар кўчиб улгура олмасдин туриб, унинг қўшини келиб босгай. Энди бу жойдин тезроқ кўчиб, йўл тортмоқдин бошқа сизларга фойдали иш йўқдур, – деди.

Бу сўзлар билан Қурайш қўшинларининг қўркувлари зиёда бўлиб, шошилини кўчиб йўлга тушди. Кўрқинчли бўлганликдан оғир юкларини олишга улгуролмадилар. Унғачалик Ислом қўшини олдидан уч ки- ши аввал йўлга чиққан эди. Душман кўзига кўриниб қолиб, алардин иккови қўлга туш- ди. Бирови қочиб қутулиб, душманнинг кет- ган хабарини Расулуллоҳга етказди. Қўлга тушган икки кишини омон бермай, дарҳол ўлдирдилар.

Аларнинг кўчиб қочган жойларига кел- ганларидан сўнгра урушмаслик тўғрисида Сафвоннинг сўзини Расулуллоҳ англагач, айтдиларким:

– Сафвон дин йўлида тўғри йўл топма- ган бўлса ҳам, Қурайш қавмини бу уруш- дан тўсгани учун дунё ишида уларни тўғри йўлга солмишдур. Бу ҳақда алар учун бек улуг фойдали иш қилмишдур.

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ سَوَّمْتُ هُمْ الْحِجَارَةَ وَلَوْ رَجَعُوا
لَكَانُوا كَأَمْسِ الدَّاهِبِ

"Валлазий нафсий биядиҳи лақад саввам- ту лаҳумул-ҳижарата валав ражау лакану каамсиз-заҳиби", яъни "Менинг жоним Унинг қудрат қўлида бўлган Аллоҳ оти билан қасам қилурманким, алар учун осмондин отмоққа азоб тошларини белгилаган эдим. Агар қайтиб келган бўлсалар, кетган кунлар, ўтган замонлардек ному нишонсиз бўлиб, барчалари қолмай ҳалок бўлар эдилар", деб Қурайш қўшинлари қайтган тақдирда ғазаби илоҳийга қолиб, осмон азоби билан ҳалок бўлишларидан хабар бердилар.

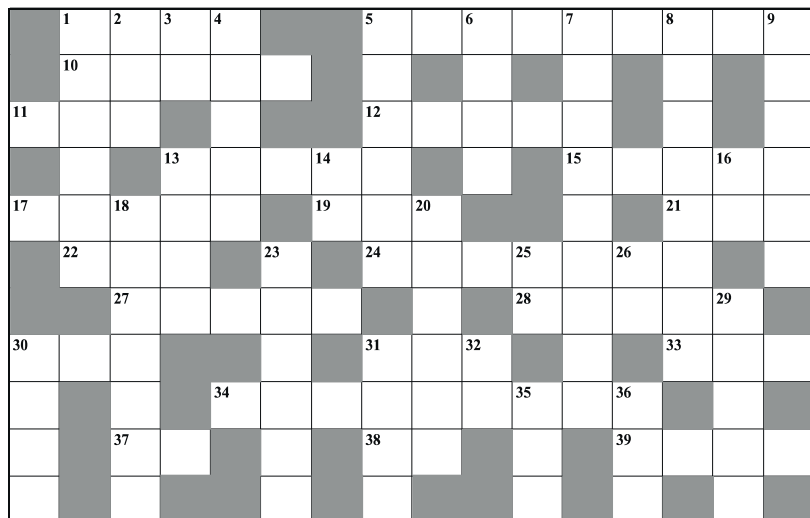
Алихонтўра СОҒУНИЙнинг
"Тарихи Муҳаммадий" асаридан

Давоми бор...

¹ 1 мил 1609 метрга тенгдир.

Кроссворд

Наврўз Аҳмадхоннинг катта ўғли (XVI аср). 37. Тупрок, замин. 38. Номус, виждон. 39. Фойдасиз, бевақт йўқ бўлиш.

Бўйига: 1. Осиёдаги давлат. 2. Қадимий сув идиши. 3. Меҳнат фаолияти. 4. Арабча «қўшилиш», «жамлааниш», «яқинлашиш». 5. Боғ, гулзор. 6. Интилиш, раъй, шахт. 7. Номалумликни англатувчи халқаро термин. 8. Талбиянинг бошқа номи. 9. Уламоларга ҳурмат билдириш ўзи. 13. Вақт ўлчов бирлиги. 14. Уй ҳайвони. 16. Нарсанинг ингичкалашган, ўткирлашган томони. 18. Компьютер матнини босадиган қурилма. 20. Автоуловда ёш болалар хавфсизлигини таъминлайдиган мослама. 23. Испаниялик машҳур теннисчи Рафаэль ... 25. Улов тури. 26. Қўш уяси. 29. Араб тилидан таржима қилинганда «руҳлар» маъносини англатувчи сўз. 30. – ситам. 31. Оддий халққа берилган нисбат. 32. Паловнинг халқона номи. 35. Тиббиёт тилидаги невуслар ... 36. Араб ҳарфи.

Шухрат ХЎЖАЕВ тuzди.
Кроссворд жавоблари билан
келгуси сонда танишасиз.

САВОЛЛАР. Энига: 1. Араб тилида ўғил бола исми. 5. «Аллоҳнинг исми билан» араб тилида. 10. Намоз вақти. 11. Тошкентнинг қадимги номи. 12. Тошкентда жойлашган ... ота мажмуаси. 13. Имоми Аъзам Абу Ҳанифа Нўмон ибн ... раҳматуллоҳи алайҳ. 15. Мих суғургич. 17. Қўшин, армия. 19. Куч-қувват, дармон. 21. Катта буви (шевада). 22. Жароҳат, асорат. 24. Кекса отахон. 27. Ибодат, бўйсунуш. 28. ...-мадор. 30. Қуръони карим сураларидан бири. 31. Одам 33. Ҳашарот тури. 34. Шайбонийлар улуси вакили,

Саломатлик

Шамоллашга қарши восита

Абу Али ибн Сино турпнинг пиширилгани ҳамда унинг шарбатини астма касалига чалинган беморларга тавсия этган. Пиширилган турп томоқ шамоллаганда ва ўпка касалликларида чалинганда балғам кўчирувчи восита сифатида тановул қилинади.

Шунингдек, шамоллашга қарши яна бир малҳам қуйидагича тайёрланади: турп майдаланиб, устига асал қўшилади ва бир стакан сув солиб икки соат буғда димланади. Ҳосил бўлган суюқлик совутилади ва овқатдан олдин кунига 2 чой қошиқдан 3–4 маҳал ичилади.

Дармондори шолғом

Халқ табobatiда шолғом ва унинг шарбатидан ларингит, йўтал, астма, пешоб ҳайдовчи, шунингдек, ични юмшатувчи, асабларни тинчлантирувчи, белни бақувват қилувчи ҳамда қўл ва оёқларда совуқдан пайдо бўлган шишларни даволовчи малҳам сифатида фойдаланилади.

Пишириб сиқиб олинган шолғом шарбати томоқ оғриғида, овоз бўғилганида яхши ёрдам беради. Шунингдек, шолғом бўғим оғриқларига шифо бўлади. Бундан ташқари, у соч тўкилишининг олдини олади. Суяк, тиш ва тирноқларни мустаҳкамлайди.

“Тиб қонунлари” асарида ёзилишича, қоринга шолғом уруғи боғланса, елни ҳайдайди. Ичини ўйиб, унга мум билан гул мойи солиниб, кўрга кўмиб, эритилгани тери хасталиклари ҳамда газак олган яраларга наф беради. Сувда қайнатилган шолғом ҳам шундай таъсир кўрсатади. Гўшт билан пиширилган шолғом кўкрак қафаси ва томоқ яллиғланишини юмшатади.

Шолғом пиширилиб ёхуд хомлигича истеъмол қилинса, кўзга фойда, нафас йўлини ростлайди, юрак беҳаловатлигида малҳам бўлади. Шолғомнинг асал билан аралашмаси йўтал, ҳароратни туширишда, томоқ оғриғида наф келтиради.

Интернет манбалари асосида тайёрланди.